

Kõrgem Kunstikool Pallas

Nahadisaini osakond

Koraanköide – sümbioos ajaloolise islami köitekunsti ja kaasaegse disaini vahel

Lõputöö

Jaanika Leiter

Juhendaja: Rene Haljasmäe MA

Tartu 2026

SISUKORD

Sissejuhatus.....	4
Terminoloogia.....	6
1 Mushafi kujunemine.....	9
1.1 Ilmutusest islami köitekunstini.....	9
1.1.1 Ilmutusest esmase masstoodanguni.....	10
1.1.2 Ajaloolised tüüpmodelid.....	11
1.2 Silmapaistvamad näited.....	12
1.2.1 Silmapaistvamad musafid läbi ajaloo.....	12
1.2.2 Tartu Ülikooli raamatukogu mushafide analüüs.....	14
1.3 Ajalooliste mushafide tunnusjooned.....	15
1.3.1 Iseloomulik sümbolika.....	15
1.3.2 Konstruksioonilised ja põhimõttelised tunnusjooned.....	16
2 Disainpõhimõtted ja raamistik.....	17
2.1 Religioossete ja ajalooliste põhimõtete süntees.....	17
2.2 Tõlgendus kaasaegses disaini kontekstis.....	18
2.3 Lõppdisaini lähtekohad.....	18
3 Sümbioos praktilise töö näitel.....	20
3.1 Visuaalne kontseptsioon.....	20
3.2 Katsetuste analüüs ja järeldused.....	23
3.3 Lõppdisain.....	24
4 Kokkuvõte.....	27
5 Resümee.....	28
6 Kasutatud allikad.....	31
Lisa 1 - Koraan kui ime.....	40
Lisa 2 - Matemaatilised seosed.....	41
Lisa 3 - Moslemi side ajalooga.....	42
Lisa 4 - Paberi saladus.....	43
Lisa 5 - I tüüpköide.....	44
Lisa 6 - III tüüpköide.....	45
Lisa 7 - Koopiaköite dokumentatsioon.....	51
Lisa 8 - Tartu Ülikooli Islami köidete andmebaas.....	55
Lisa 9 - Tartu Ülikooli Islami köidete analüüs.....	56

Lisa 10 - Islami kõite konstruktsioon.....	57
Lisa 11 - Religioosed mõjud.....	58
LISA 12 - Lõppdisaini terviklik dokumentatsioon.....	61

SISSEJUHATUS

“Tõesti, usk Jumalasse on Islam.” (Udam 2023:38) Kas Islami kunst on seotud usuga? Peamiselt Islami kunsti puhul viidatakse 8.–13. sajandi Islami (tsivilisatsiooni) kuldajastule — kas see tähendab, et Islami kunst on ammendunud?

Vahetult enne lõputöö teema valikut, sai minust moslem, mis lõi paradoksaalse olukorra; kuigi ma olin disaini õpingutega alustanud juba keskkoolis (Tallinna Kunstigümnaasiumis; disaini kallakul), pärast seitset aastat, ei teadnud ma enam, kes olen disainerina. Teema valiku ajendiks oli soov läbi praktilise teekonna leida taas iseend läbi uue, religioosse parameetri.

15. sajandi Islami õpetlane Suyuti on lausunud “Kõik põhineb Koraanil. Terve moslemi-maailma religioosne elu on ehitatud ümber pühakirja”. (Haleem 2016:9) Sellest lähtuvalt leidsin, et parim viis mõistmaks Islamis lubatud disainpõhimõtteid ehk *halali*, on mõista, kuidas on õige käsitleda Koraani ning uurida, mis viisil köideti ja kujundati esmased käsikirjad ning kuidas on need põhimõtted kandunud tänapäevastele trükistele. Teemat uurides lähtusin eeldusest, et islami (köite)kunst on reguleeritud religioonist tuleneva reeglistikuga. Seega, **käesoleva töö eesmärk on uurida Koraani käsikirjalise vormi ehk *mushafi* ajalugu, islami köitekunsti tehnikaid ning *halal* ehk islamis lubatud disainipõhimõtteid, et nende põhjal kavandada ja teostada kaasaegne *mushaf* ühes ümbrisega.**

Lõputöö jaguneb kaheks teemaplokiks:

- 1) Teoreetiline osa kajastab ajalugu läbi kirjanduse, visuaalsete näidete ning raamistiku loomise. Samuti vaatlen Islami (köite)kunsti ja Islami religiooni seoseid ning erinevusi.
- 2) Praktiline pool realiseerib sajandite vanused õpetused läbi kaasaegsete võtete.

“Koraanköide – sümbioos ajaloolise islami köitekunsti ja kaasaegse disaini vahel”

lähtub enda uuringus järgnevatest uurimisküsimustest, tagamaks töö eesmärgi saavutamise:

1. Millisel viisil mõjutavad islami religioossed põhimõtted *mushafi* köite vormi ja materiaalseid valikuid?
2. Millised tehnilised ja esteetilised tunnused iseloomustavad ajaloolisi *mushafe*?
3. Kuidas on võimalik islami religioosseid põhimõtteid ning ajaloolisi köitetehnikaid tõlgendada ja rakendada kaasaegses köitedisainis?

Pealkirjas kasutatud sümbioos väljendub ajalooliste ja kaasaegsete disainpõhimõtete teoreetilisel analüüsil, millel tugineb lõplik disainlahendus - *mushaf* ühes ümbrisega, mis seob endas nii ajaloolised kui kaasaegsed väärtused, jäädes nii tehnika, materjali valiku kui ka visuaalse kirjakeele poolest religioossetesse parameetritesse.

Käesolevat tööd lugedes on oluline meeles hoida, et olen kajastanud vaid targemate õpetlaste sõnu, nende tõlgendusi Koraanist ning *sunnahast* ning toetunud enda arusaamale pühakirjast - selle põhjal olen teinud lihtsustatud järeldused. Töö ei käsitle islami õigusteaduse põhjalikku analüüsi ega kogu islami kunsti ajalugu, vaid keskendub nendele aspektidele, mis on otseselt seotud Koraanköite ehk *mushafi* disainiga. Käesolev töö toimib sissejuhatusena rahvusvaheliselt laialdaselt käsitletud, kuid Eestis seni vähesel määral uuritud teemale.

Alhamdulillah Rabbil-‘alamin; Eestkätt tänan Rene Haljasmäed ning Eesti Islami keskust tiheda koostöö eest. Samuti tänan enda perekonda, Nahadisaini osakonda, Rariora töötajaid, Digra trükikoda, Bauhausi Drive-ini meeskonda, Rasmus Eisti ja Cheryl Porterit.

Märksõnad (3)

1. Koraan
2. Islam
3. Köitedisain

TERMINOLOOGIA

Käesolev töö kasutab mitmeid araabiakeelseid tsitaatsõnu. Nimelt leidsin, et täpsete terminite kasutamine hoiab töö selge, teksti konkreetsena ning väldib liigsete sõnakorduste teket. Alljärgnevalt on välja toodud kõik sõnad nii köitekunsti kui teoloogia valdkonnast, mille puhul leidsin olulisena täpsustada definitsioone, tagamaks töö üheselt mõistetavuse.

Islami köitekunsti sõnastik: <https://www.islamicmanuscriptconservation.org/>

KORAAN - Jumala sõna, ilmutatud tekst, olgu selleks retsitatsioon või kirjalik vaste. (Nasr 2015)

MOSLEM - Islami järgija, indiviid, kes usub, et on vaid üks Jumal ning prohvet Muhammad *Sallallahu Alayhi Wa Sallam* (Olgu ta Jumala austuse ja rahu osaline; edaspidi *saws*) (4) on viimane Jumala saadetud prohvet. (Esposito 2025)

MUSHAF - araabiakeelne tsitaatsõna; füüsilisel kujul koraan, koraanköide. (Sadeghi 2012)

PRAKTISEERIV MOSLEM - indiviid, kes püüab igapäevaelus teadlikult järgida Islami õpetusi ja religioosseid praktikaid, nagu palvus, rituaalne puhtus ning eetilised käitumisharjumused. Leidub moslemeid, kes väänavad õpetusi, et need ühtiks nende vastuoluliste uskumustega, levitades sedasi oma tegudega vääristunud versiooni Islamist, peegeldades enda, mitte moslemi karakterit.

RA - *Radiyallahu 'anhu/anha* Rahu olgu temaga. (Brown 2009)

SAWS - *Sallallahu Alayhi Wa Sallam*. Olgu ta Jumala austuse ja rahu osaline. (Sadeghi 2012)

HALAL - Islami religioonis lubatud (Khattab 2026)

HALAL DISAINPRINTSIIBID - Disainprintsiihid, mis ei lähe religiooniga vastuollu (Siddiqui

SUNNAH - Prohvet *saws* ütluste ja tegude järgimine, mis tugineb ajalooliselt kontrollitavatest *hadithide* kogumikust - *hadithid* jagunevad erinevatesse kategooriatesse, vastavalt kui usaldusväärse allikaga on tegemist. (Brown 2009)

DUA - palve/pöördumine Jumala poole väljaspool kohustuslikku palvust. Dua võib olla nii araabiakeelne kui ka inimese enda sõnadega tehtud pöördumine. (Nasr 2015)

GHUSUL - suurema ebapuhtuse korral kogu keha pesemine. (Esposito 2025)

IHSAN - Islami vaimne ja eetiline ideaal, mis tähendab Jumala teenimist parimal võimalikul viisil, justkui inimene näeks Jumalat, ning kui ta Teda ei näe, siis teadmist, et Jumal näeb teda. (Brown 2009)

ISLAM - Monoteistlik religioon, mille järgijad usuvad, et on vaid üks Jumal ning prohvet Muhammad on viimane sõnumitooja. Sõna „Islam” pärineb araabiakeelsest tüvisõnast *s-l-m*, mis filosoofiliselt tähendab rahu, läbi enda tahte allutamise Jumalale. (1-3) Teoloogilisest aspektist Islam tugineb viiele ususambale - usutunnistus, palvus, annetamine, paastumine ning võimalusel usurännak. (Esposito 2025)

TAQWA - Jumalateadlikkus, vagadus ja teadlik hoidumine pattudest; sisemine teadlikkus Jumala kohalolust ning soov elada Tema juhiste järgi. (Esposito 2025)

WUDU - rituaalne puhtus, mille puhul on kindel viis kuidas pesta käed, jalad ja nägu. Tegemist on tavapärase puhastusega, mis on palvetamise eelduseks. (Khattab 2026)

1 *MUSHAFI* KUJUNEMINE

Argikeeles kõneldes on kõigile üheselt mõistetav sõna “Koraan”, kuid antud töö puhul on oluline keeleline täpsus. Edaspidi kasutan sõna Koraan, viitamaks ilmutatud tekstile. Araabia keelset terminit *mushaf* kasutan tähistamaks Koraani füüsilist vormi (Vaata Lisa 1 - Koraan kui ime).

Lähtudes teisest uurimisküsimusest: “**Millised tehnilised ja esteetilised tunnused iseloomustavad ajaloolisi *mushafe*?**“ uurin, kas moslemite väide Koraani muutumatusest vastab tõele. Seejärel kaardistan nii kõige vanemad käsikirjad kui ajaloolised tüüpmodelid, mille seast tõstan esile silmapaistvamad teosed nii Idamaades kui Eestis. Seejärel analüüsin “Kuidas on võimalik **islami religioosseid põhimõtteid ning ajaloolisi köitetechnikaid tõlgendada ja rakendada** /.../ ?” Lõpetuseks vaatlen “**Millisel viisil mõjutavad islami religioossed põhimõtted *mushafi* köite vormi ja materiaalseid valikuid?**”

1.1 ILMUTUSEST ISLAMI KÖITEKUNSTINI

Koraan ehk araabia keeles *qur’* aan tähendab eesti keeles õppimine, lugemine ja/või retsitatsioon. Legendi kohaselt tõi ingel Gabriel Jumalalt kirjaoskamatule mehele käsu: “Õpi/loe/retsiteeri oma Isanda nimel, kes on loonud; loonud inimese rippuvast ollusest (embrüost) /.../” Nende sõnadega algas Islam, mis tähistas Idamaades uut algust õppimises ja teaduse arengus. (Hommik-Mrabte 2011: 14)

Alates 610 pKr 23 aasta vältel leidis aset revolutsioon läbi värsilõikude, mis avaldati vastavalt vajadustele, kuid tänu sellele, läbisegi. Hiljem muutis just see Koraani siseste matemaatiliste imede avastuse veelgi erakordsemaks. (Vaata Lisa 2 - Matemaatilised seosed) Prohvet *saws* julgustas kõiki, kes võimelised - katkendeid pähe õppima, täpsustades alati värsilõigu asukoha Koraanis. (IslamOnline 2026) Esimesed inividid, kes

Koraani tervenisti pähe õppisid, pärinesid kultuuriruumist, kus oli tavapärane mällu talletada enda genealoogiat, ajalugu kuid ka kirjandusteoseid. (Haleem 2016:16) Lisaks moslemitele, kes olid pähe õppinud terve Koraani, dokumenteeriti uusi ilmutusi koheselt nii kividele, palmipuu lehtedele kui ka loomanahkadele. (MuslimPro 2026) Materjalidel puudus hierarhiline tähtsus, kuid tihti eelistati diplomaatiliselt tähtsaid dokumente kirjutada väärtuslikemale materjalidele. Kaliif Umar II kord lausus Mediina kubernerile Muhammed bin Hazmile, et too peab teritama pliiatsi ja hoidma sõnad lühidad, et ei raiskaks paberit. Sellegipoolest enamik allikaid järeldab - peamiseks teguriks materjalivalikul oli saadavus. (Hasan 2025)

Järgnevalt vaatlen, mis ajendas suuresti kirjaoskamatut ühiskonda, kes suuresti toetus memoratsioonile, koguma kokku kõik värsilõigud erinevatel materjalidel kujundades esmase *mushafi*. (Usmani 2010) Seejärel vaatlen kuidas üks tekst vallandas mitmetahulise Islami köitekunsti ajaloo.

1.1.1 ILMUTUSEST ESMASE MASSTOODANGUNI

632 aastal pKr prohvet *saws* lausus enda viimases kõnes: “Ma jätan endast maha kaks asja - Koraani ja minu *sunnah*”, vahetult pärast mida, lahkus ta siit ilmast igaveseks. Koraan oli inimkonnale tervenisti edastatud ning õpetatud. Revolutsioon oli lõppenud. (al-Seha 2007: 21) Rohkem kui 100 000 moslemit olid järsku omapäi. (Razwy 2026) Kiirelt mõisteti, et rahu hoidmiseks peab valima kaliifi ehk liidri, kes kaitseb usulisi õpetusi. (Kennedy 2004)

Esimeseks kaliifiks valiti prohveti *saws* lähedasem sõber ning äi Abu Bakr *ra*. (Islam.pri 2026) Tema initsiatiivil alustati vahemikus 632-634 aastail pKr füüsiliste Koraani värsside kokku kogumist. Ta määras liikumise eestvedajaks Zayd ibn Thabit *ra*, kes juba prohveti *saws* ajal Koraani kirjalikult dokumenteeris. (IslamOnline 2026) Osade allikate kohaselt jätkus Koraani kogumine ka aastatel 634 - 644 teise kaliifi ajal. (Islam.pri 2026) Teiste

allikate põhjal lõpetas Zayd ibn Thabit *ra* põhikoopia talletamise õhukestele nahkadele/pärgamendile enne Abu Bakri *ra* surma, andes selle vahetult talle, kes kaitses koopiat enda elupäevade lõpuni. Teise kaliifi Umari *ra* võimuletulekul võttis ta põhikoopia enda hoole alla, kes usaldades selle enda tütrele Hafsalera. (IslamOnline 2026)

Kolmanda kaliifi Uthmani *ra* ajal (644 - 656 pKr) toimus aga suur muutus - nimelt otsustas ta põhikoopia alusel lasta valmistada mitmeid koopiaid ehk *mushaf*e ning saatis need seejärel erinevatesse provintssidesse, mida valitsesid moslemid. (Islam.pri 2026)(One Path 2019) Tema initsiatiivil leidis aset esimene *mushaf*ide masstoodang. Tänu talle oli Saudi Araabia 2025 aastal võimeline kinkima globaalselt 1,2 miljonit *mushaf*i üle 45 riigi. (ArabNews 2025) (Lisa 3 - Moslemi side ajalooga)

1.1.2 AJALOOLISED TÜÜPMODELID

8. – 13. sajandit peetakse Islami kuldajastuks, mille vältel kujunes välja mitmekultuuriline ühiskond, koondades Moslemi impeeriumi alla Kesk-Ida, Põhja-Aafrika, Hiina, India ning osa Euroopast. (Muslim Aid 2026) Sel perioodil valitses usuline pluralism, mis andis võimaluse erinevate taustaga inimestele koostööks nii äritehingutes kui kunstiloomingus. (The Met 2001) Kuigi tänapäeval paljud moslemid eelistavad rääkida enda riigi kunstiajaloost läbi tänaste riikide nime, kirjeldatakse Lääne kunstiajaloos Islami köitekunsti tüüpmodeleid just läbi Moslemi impeeriumi. (Vaata Lisa 4 - Paberi saladus) Vaatamata kultuuripärandite erinevusele, on tegemist tehniliselt sarnaste lahendustega, jagunedes järgnevalt (Szirmai 1999)(Déroche 2006):

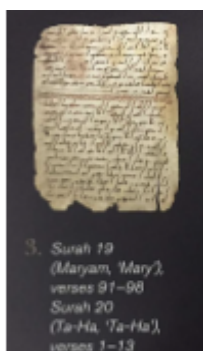
1. **TÜÜP** ehk **karpköide** on vanim Islami köitetehnika (Vaata Lisa 5 - I tüüpköide)
2. **TÜÜP** ehk **klappköide** (*the classic fore-edge flap binding; envelope binding*)
3. **TÜÜP** ehk **kõik** Islami köited, **mis ei kategoriseeru kahe eelneva alla** (Vaata Lisa 6 - III tüüpköide)

1.2 SILMAPAISTVAMAD NÄITED

Princetoni Ülikooli raamatukogus on umbkaudselt 9500 Islamimaade käsikirja. (DPUL 2026) Cambridge Ülikooli raamatukogus üle 5000. (University of Cambridge) UCLA Ülikooli raamatukogus on seevastu üle 10 000 käsikirja. (UCLA Library 2026) Tegemist on vaid väikese osaga globaalsetest kogudest, millest osad käsikirjad on mitme asutuse vahel laiali jagatud. (The Blue Qur'an 2026) Seetõttu ei ole võimalik täpselt hinnata, kui suure osa islami käsikirjadest moodustavad *mushafid*, samuti pole võimalik objektiivselt kaardistada uhkeimat *mushafi*. Järgnevalt tõstsin esile kõige intrigeerivamad teosed. Tuginedes teooriale ning Tartu Ülikooli raamatukogu Rariora saalis tehtud uuringutele kaardistasin ajalooliste köitetehnikate põhimõtted, lähtudes tüüp kahest.

1.2.1 SILMAPAISTVAMAD MUSAFID LÄBI AJALOO

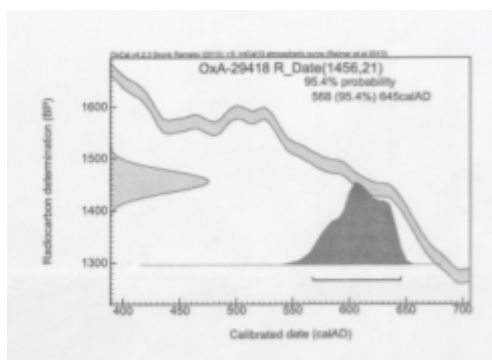
Birminghami Koraani Käsikiri on vanim teadaolev säilinud *mushaf*. (vt joonist 1.2.1) Koraan on kirjutatud pärgamendile, mis 95,4% tõenäosusega pärineb vahemikust 568–645 pKr, Testi tellis Oxfordi Ülikool, mis viidi läbi 2014. aastal. (vt joonist 1.2.1) Seega on tegemist ametlikult käsikirjaga, mis pärineb ajast, mil prohvet *saws* võis veel elus olla. Teos kuulub Mingana kollektsiooni, mille eest vastutab Birminghami Ülikooli Cadbury teadusraamatukogu. (vt joonist 1.2.3)(University of Birmingham 2026)

Joonis 1.2.3
Koraani katkend

Joonis 1.2.2 Birminghami Koraani
Käsikiri

Joonis 1.2.1 Oxfordi Ülikooli tellitud testi
tulemused

Tartu Ülikooli raamatukogu haruldaste raamatute osakonnas 2. tüübi mudelite seast säras enim “**Koraan (araabia)**”, kohaviidaga **Rariora Mscr 159**. (vt joonis 1.2.4) Ümbris on tehtud hiljem köitemeistri poolt. (vt joonis 1.2.5) *Mushafi* mõõtmed on 10 cm × 15,4 cm; avatuna 26 cm (paksus 1,5 cm). Kaalult kerge, mõjub haprana ning kahjustus on minimaalne. (vt joonis 1.2.6) Raamatu kaanel on eelmise omaniku poolt kirjutatud saksakeelne teave käesoleva raamatu ajaloost. Mscr 159 põhjal valmis prototüüpne koopiaköide, mõistmaks paremini ajaloolise islami köite tehnilisi võtteid. (Vaata Lisa 7 - Koopiaköite dokumentatsioon)

Joonis 1.2.5 *Mushaf* ühes ümbrisega

Joonis 1.2.6 Mscr 159 avatuna

Joonis 1.2.4 Mscr 159 eestvaade

Viimasena toon välja Ühendriikides töötava restauraatori **Ziyaad Lorgati originaalköite** Koraanile, milles ta ühendas ajaloolised tehnilised võtted ning kaasaegse disainkeele. Esimesena maailmas kasutas ta Hollandi köitja Benjamin Elbel välja töötatud piksel meetodit Koraanköite kaane kujunduses. (vt joonis 1.2.7)(Hyphen 2023)

Joonis 1.2.7 Lorgati originaalköide

Enim inspireeris mind tema karjäär tervikuna - arusaam religiooni, ajaloo ja kaasaja sümbioosist, mida ta enda töös igapäevaselt rakendab.

1.2.2 TARTU ÜLIKOOLI RAAMATUKOGU *MUSHAF*IDE ANALÜÜS

Töö uurimise hetkel ainus avalikkusele avatud Islami käsikirjade kogu asus Rariora saalis ehk Tartu Ülikooli haruldaste raamatute osakonnas. Rariora saalis olevas vanast sedelkataloogis leidus viiteid kuni 70 Islami köiteni, tuginedes autorite nimedele või märksõnadele nagu näiteks “arab”, Pärsia”. Käesoleva uurimuse käigus sai dokumenteeritud kõik *mushaf*id, mis tulid Koraani nime alt välja nii ESTERist kui paberarhiivist. (Vaata Lisa 8 - Tartu Ülikooli raamatukogu Islami köidete andmebaas)

Kaanekujundus varieerus ülimast lihtsusest kõrgema meisterlikkuseni välja. Erinevus võib tuleneda ressursside olemasolust, piirkondade omapärasest ja tehnilistest oskustest. Samas mängis rolli ka *hadithide* erinev tõlgendus – konservatiivsemad järgijad vältisid kulla ja ülemäära edeva disaini kasutamist, tagamaks kaitset röövlite kui ka südame eest. Peljati, et liiga hiilgav teos segab keskendumist Koraanile. (Khan Academy) Samaaegselt leidub ajalooliselt *mushafe*, mis on üdini kullast ning vääriskividest tehtud. (vt foto 1.2.8)(Yayincilik 233:2005)

Enamik köiteid Rariora saalis olid suuremal või vähemal määral konserveeritud; enamus vaevumärgatavalt, osad väga ebaprofessionaalselt. Kõige huvitavamaks avastuseks osutus nõelaaukude parandamine õhukeste paberi-ribade abil. Kõige laiaulatuslikumalt ilmnes see Mscr 99, mille vihikute seljaosa on terves ulatuses dubleeritud peenikeste paberiribadega, läbi mille on hiljem õmmeldud. Sellest lähtudes järeldan, et moslemi kultuuriruumis oli tavaks **järjepidev restaureerimine** vastavalt võimekusele. (Vaata Lisa 9 - Tartu Ülikooli raamatukogu Islami köidete analüüs)

Foto 1.2.8 Ottomanide impeeriumist pärinev kullast *mushaf*

1.3 AJALOOLISTE *MUSHAFIDE* TUNNUSJOONED

Islami köitekunst on haruldane näide kultuuridevahelisest koostoimest, kus erinevate piirkondade tehnilised ja esteetilised traditsioonid sulandusid ühtsesse islami käsikirja kultuuri. Kuigi Islami köitekunst on distinktiivselt tuvastatav, erinevad teosed regiooniti. (Schepner, Holland)(Vaata Lisa 9 - Iseloomulikud *mushafid* regiooniti) Järgnevalt käsitlen sümboolikat ja tehnilist lahendust.

1.3.1 ISELOOMULIK SÜMBOOLIKA

Islami religioonil puudub sümboolika. (islamweb.net) Poolkuu, tähed, keskmedaljon tulenevad kultuuriruumist; inspireeritud nii otseselt kui ka kaudselt pühadest tekstidest. Kuigi Islam religioonina otseselt mõjutas kunstiloomingut, on tegemist pigem indiviidi tõlgendusega. Islami kunsti eelduseks ei ole olla moslem, vaid ajalooliselt väljakujunenud stiilinõuded. (Shaw 2024)

Kuigi religiooni kasutatakse inspiratsiooni ja visuaalse väljendusena, ei kannu inimeste looming endas maagilist tähendust. Kuigi tegemist on moslemi elus kõige olulisema teosega, mida peab ülima austusega kohtlema, päeva lõppedes taandub *mushaf* tarbeesemeks, mis aitab moslemit igapäevastes toimingutes. (Sells 1999)

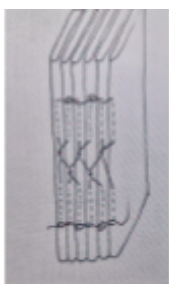
Islami kunst põhineb kergesti äratuntaval kujundikeelel, mille märksõnadeks on sümmeetria, geomeetria, kontrast ja taimsed motiivid. Muster allub täielikult (matemaatilisele) kunsti geomeetriaale, mille jooned põimuvad üksteisest läbi tekitades katkematu harmoonse pinna. (Necipoğlu 1995)

1.3.2 KONSTRUKTSIOONILISED JA PÕHIMÕTTELISED TUNNUSJOONED

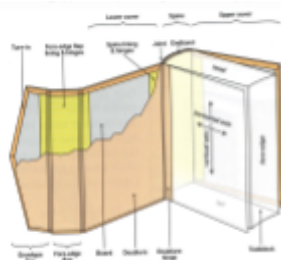
Islami köitekunst lähtub püha teksti kaitsmise vajadusest, mille tulemusel kujunes välja konstruktsioon, mis peab samaaegselt tagama nii vastupidavuse kui ka igapäevase kasutatavuse. (Dalen 2026) Seetõttu ei ole köiteehitus juhuslik, vaid teadlikult optimeeritud süsteem, mille eesmärk on säilitada ajas teksti terviklikkus. (Vaata Lisa 10 - Islami köite konstruktsioon)

Klappköide on Islami ajaloolistest tüüp mudelitest kõige tuntum. Enim iseloomustab mudelit alumise kaane külge kinnitatud pikem klapp, mis pöörduv ajalooliselt esikaane alla, varjates sedasi tekstiploki eesserva. (vt joonis 1.3.1) Liiga paksult lahendatud klapp ehk viisnurk põhjustas teatud juhtudel rohkem kahju, kui kasu. Nimelt robustne lahendus lõi avause esikaane ja siseploki vahele. Neil juhtudel oli viisnurk sisuplokki pressinud ka sügava jäljendi. Tänapäevastel köidetel on tavapärasem klapp kaane peale tõsta. Lisa-klapp kinnitati lootuses kaitsta paberi ääri nii sõrmitsemisest kui tolmust tulenevate kahjustuste eest. (Déroche 2006)

Klassikalise Islami klappköite õmblus (tavaliselt ahelpiste) on enamike Lääne restauraatorite hinnangul nõrk. (vt joonist 1.3.2) (Scheper 2011) Scheper dokumenteeris Leideni Ülikoolis umbkaudselt 1000 käsikirja, mille põhjal jõudis ta aga vastupidisele arvamusele – meisterlikult lahendatud kaaned ei ole vastandatud nõrga ja ebastabiilse konstruktsiooniga. Nii kuis olid teadlikult tehtud uhked dekoratsioonid kaantele, mõeldi läbi ka tehnilised lahendused. Veelgi enam, ta järeldab, et **tüüp mudel oli minimaalne baasstruktuur, mille puhul oli lubamatu teha vähem. Rohkem oli aga soovituslik.** (Scheper 2014)

Joonis 1.2.3
Õmblus

Joonis 1.3.1 Tüüp II
konstruktsiooniline
lahendus

2 DISAINPÕHIMÕTTED JA RAAMISTIK

Käesoleva praktilise töö raamistikuks on Koraan ühes *sunnahga*, mille mõistmist toetavad õpetlaste täpsustavad selgitused. Kuigi esmalt uurisin islami köitekunsti ajaloolisi vorme ja põhimõtteid, lähtub disaini protsess eelkõige religioossetest põhimõtetest. Sellest tulenevalt toimub süntees ajaloolise pärandi ja kaasaegse disaini vahel, jäädes religioonsete põhimõtetega kooskõlla. Järgnevalt käsitlen esmalt religiooni suhet ajaloo ja kaasaegse disainiga eraldi, seejärel kõrvutan saadud järeldused, mille põhjal kujuneb isiklik juhend praktilise osa disainiks.

2.1 RELIGIOOSSETE JA AJALOOLISTE PÕHIMÕTETE SÜNTEES

Mushafi käsitlemine islami kontekstis lähtub kindlatest religioossetest põhimõtetest, mille keskmes on rituaalne puhtus (*wudu*) ning siiras kavatsus (*niyyah*), mis väljendab austust püha teksti vastu. Kuigi nende põhimõtete rakendamine võib kultuuriti ja indiviiditi varieeruda, moodustavad need ühtse aluse, millest lähtuvad *mushafi* peamised käsitlemise viisid. Need põhimõtted ei piirdu üksnes käitumisega, vaid kanduvad üle ka *mushafi* materiaalsesse ja visuaalsesse lahendusse. (Vaata Lisa 11 - Religioonsed mõjud) (Esposito)

Praktilise töö käigus ilmnes, et põimisin tööetapid religioossete praktikatega – iga tegevus algas sõnadega “Jumala nimel”, käeliste korduste ajal laususin mõtteis *dhikrit*, kriitilistel momentidel pöördusin läbi *duade* Jumala poole. Momentidel, mil ajagraafikust mahajäämine oleks mind varasemalt kannustanud valima kiirema lahendi, valisin järjepidevalt kvaliteetsema meetodi. Seetõttu ei avaldu islami religiooni mõju *mushafi* valmistamisel üksnes materiaalsetes piirangutes, nagu seanaha vältimine või figuuride puudumises, vaid ka tööetikas – disainprotsessis, mille eesmärgiks on saavutada võimalikult kõrge kvaliteet vastavalt võimalustele püüdluses meisterlikkuse poole (*ihsan*) ning teadvustades Jumala kohalolekut (*taqwa*).

2.2 TÖLGENDUS KAASAEGSES DISAINI KONTEKSTIS

“Tõepoolest, Koraanist moodustab protsentuaalselt väga väike osa reeglistik. /.../ Veelgi enam tegemist on üldiste põhimõtetega nagu näiteks õiglus, lahkus ja heategevus.” (Haleem xviii)

Uurimistööd alustades pelgasin, et islami religioossed piirangud võivad oluliselt vähendada materjalide ja tehniliste lahenduste valikut. Mida põhjalikumalt uurisin islami religiooni ning moslemi eluviisi kujundavaid põhimõtteid, seda enam muutus minu arusaam. Selgus, et lisaks erinevate materjalide lubatavusele väärtustab islam ka innovatsiooni, meisterlikkust ning tehniliste lahenduste arendamist.

Töö algfaasis otsisin viise, kuidas siduda 7. sajandi islami õpetusi kaasaegse disainiga. Uurimistöö käigus ilmnas aga, et mitmed jätkusuutliku disaini põhimõtted kattuvad juba olemuslikult islami käsitöö- ja disaini printsiipidega. Erinevused väljenduvad peamiselt tänapäevases minimalistlikus esteetikas ning arusaamas toote elueast. *Mushafi* kujundamisel lähtuti ajalooliselt põhimõttest, et raamat valmistatakse kestma, seda hooldatakse ja parandatakse kuni vähegi võimalik ning parandatakse edasi järgmistele põlvkondadele. (Déroche 2006) Kaasaegne jätkusuutlik disain väärtustab samuti parandatavust, kuid lähtub sagedamini ka toodete ümbertöötlemisest ja materjalide ringlusest.

2.3 LÕPPDISAINI LÄHTEKOHAD

Antud projekt kujunes minu jaoks oluliseks enesemääratluse protsessiks disainerina, luues aluse minu edasisele loomingulisele ja professionaalsele karjäärile. Projekti keskmeks on kõrgekvaliteedilise disainilahenduse loomine, milles väljendub islami kunstile omane tasakaal tehnoloogia ja ilu vahel, mida suunab *taqwa*.

Pidepunkt praktiliseks disainiks:

1. Priiteediks on usuliste igapäeva kohustuste järjepidev täitmine.
2. Lõppdisain lähtub eeskätt religioossetest põhimõtetest
3. Kaanekujundus ühendab endas islami köitekunsti ajaloolised põhimõtted kaasaegse minimalistliku disainiga
 - ❖ *niyyah*
 - ❖ *taqwa*
 - ❖ *ihsan* – otsustel on määrav, mis tagab parima võimaliku lahenduse, mitte, mida oleks kõige kiirem ja lihtsam tehniliselt lahendada
 - ❖ *wudu*
 - ❖ materjalivalik
 - ❖ teadlik sümbolite kasutamine - stereotüüpide vältimine
4. Lõplik disainlahendus peab peegeldama nii ajaloolist traditsiooni, tänapäevast konteksti, kui ka mind ühes mu perekonnaga
5. Läbivalt kombineerin ajaloolisi ja innovaatilisi tövõtteid nii ajaloolise koopia kui lõpliku projekti puhul.

3 SÜMBIOOS PRAKTILISE TÖÖ NÄITEL

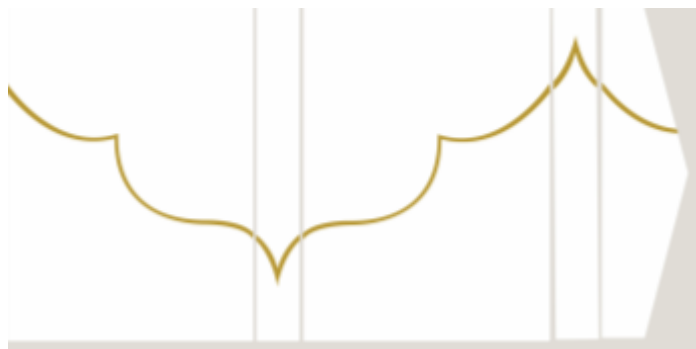
Materjalivalik, konstruktsioonilised võtted, kui ka kujunduskeel lähtusid teadlikkust püüdlusest saavutada tasakaal, terviklik lahendus, milles varasemates peatükkides käsitletud põhimõtted ei jää teoreetiliseks, vaid väljenduvad otseselt nii tööprotsessis, kui ka lõpptulemuses.

3.1 VISUAALNE KONTSEPTSIOON

Raamatu kaanekujundus lähtus esmasest soovist teost kaitsta läbi anonüümsuse. Kuid Islami kunsti ilu võlus mind liigselt, et seda enda disainist välja jätta. Seetõttu otsustasin, et põhilisi täisnahkkaasi varjab paberümbris. (Vt joonist 3.1) Mida rohkem avada raamatut, seda tugevam seos tekib islami kunstiga, peegeldamaks moslemile iseloomuliku side ajaloo ja kaasaja vahel – 7nda sajandi väärtused kaasaegse tehnilise innovatsiooniga. Samas soovisin rõhutada läbi tekkiva rännaku, kujundus ei ole prioriteet; teose sisu sõnade näol on. Tänu sellele on eeslehed lahendatud tehniliselt kõige keerukamalt.

Joonis 3.1 Paberist ümbris

Joonis 3.2 Pinnalaotus kaasaegsest kujundusest

Paberümbrisel olev joon pärineb sisuploki raamist, mis ümbritseb põhiteksti. Kuigi kõrvalseisjale on tegemist pigem nõrga viitega Islami kunstile ja Koraanile, leian isiklikult, et tegemist on tugeva seosega. Kaart on stiliseeritud toetamaks täisnahk-köites olevat kompositsiooni. Paberkaaned on taotluslikult kõige tugevama viitega kaasajale. (Vt joonist 3.2) Lisaks anonüümsusele kaitseb paberümbris nahka väiksemate määrdumiste eest.

Joonis 3.3 Täisnahkköite kavand. Viimistlus on tehtud ChatGPTga

Klassikalisel islami köite lahendusel on nurk-detailid, mis raamistavad keskmedaljoni. Kaanekujundusel lahendasin nurga aga keskmedaljoni välise joonega, mis lõi illusiooni nii nurgast kui keskmisest mandliosa raamist. (Vt joonist 3.3) Kompositsioon on lahendatud ajaloolistel põhimõtetel, kõik kujundid seevastu on võetud ning seejärel stiliseeritud mustrisse 21. sajandil prinditud sisuplokist, mille kujundus oli eos digitaalselt lahendatud.

Avades on sisukaane eeslehel jätk loost, mille viide on kõige tugevam ajaloolle.

Joonis 3.4 *Mushafi* eeslehed

Seesmistel kaantel enne klišeega mustri pressimist tegin vooltehnika süvendid. (Vt joonist 3.4) Vaatamata detailsele kujundusele, must toon sunnib silmal liikuma illumineeritud esilehele. Joonisel 3.4 on näha originaalset lahendust, mille puhul on kulla toon trükitud. Taastamaks ajalooliste köidete suursugususe, illumineerisin lehe akrüülkullaga. (vt joonis 3.5) Tegin tööproovi ka kuldlehega, kuid liim rikkus vastaspoollel oleva lehekülje. Samuti kuldlehega töötamine oli kordades aeganõudvam ja ebapuhas. (vt joonis 3.6)

Joonis 3.5
Kuldlehe ja
akrüüli test

Joonis 3.6
Liimi
kahjustus

Kuigi Islami kunsti seostatakse täna Araabia maadega, kätkeb see endas kordades enim rahvuseid. Tehes enda tõlgenduse Islami kunstist, tundus ainuõige viidata ka enda rahvusele; tegemist on taotluslikult pigem eestlasele omase vaoshoidliku viitega: sini-must-valge, mida läbivalt toetab kulla elegants. (vt joonis 3.7)

Joonis 3.7 *Mushaf* komplekti värvipalett

Kõige minimaalsem kujundus on nahkümbrisel, mis kui arvutikott mähib teose kaitsvasse kesta. (vt joonis 3.8) Ainus viide eesmainitud kaarele on lõikes endas. (vt joonist 3.8)

Joonis 3.8 Nahkümbrise lõige

Joonis 3.9 Voodrivaade
prototüübist

3.2 KATSETUSTE ANALÜÜS JA JÄRELDUSED

Tööprotsess kätkes endas mitmeid tagasilööke ja tehnilisi väljakutseid, mis nõudsid töö käigus pidevat kohanemist ning lahenduste ümbermõtestamist. Ploki ääre kuldamine on selle fenomeni heaks näiteks; mu hüpoteesiks oli, et kui kuldfoolium jääb ilusalt siledale paberile, tekib võrdväärne efekt ka siledaks lihvitud sisuplokil. Päris töö oli oluline koheselt tööd alustada õige temperatuuriga: liiga kuum – plastik kärssab. Liiga madal – leht liigub paigast, jättes augud. Kuid terve rida katsetusi ja ükski ei jäänud paberile rahuldavalt; mul on vaid üks käsipress, mistõttu ei olnud ma võimeline paralleelselt teise sisuploki peal katsetama. Vahetatud sai triikraud, isegi triikraua pind sai üdini puhastatud liivapaberiga.

Kui kõik sai läbi proovitud, oli ilmne viga seisneb katsepaberis. Tegemist oli märkepaberiga, mille pind on küll visuaalselt sile aga paber ise reaalsuses liiga poorne. Test nahal ja siledal raamatukaanel kinnitas kahtlust - aluspind mõjutab võrdväärselt kulla pealekandmist kui seda teevad töövahendid. Nimelt esimene tööproov kukkus läbi, kuna triikraual oli mõra sees, mis rebis õrna kuldfooliumi puruks. Kui teadsin, et paberil ei saa perfektset tulemust, kohendasin temperatuuri parimaks võimalikuks ja alustasin tööd plokiservaga.

Samas pidev asjade nurjumine, tugevdas mu usaldust Jumalaga märkimisväärselt, kuna iga viivitus lubas mul õppida midagi, mis oli kahe silma vahele jäänud. Nimelt fooliumiga kuldamise tööproovide ebaõnnestumine lükkas mind uuesti youtube, leidmaks alternatiivi kuldlehe näol. Sedasi avastasin aga raamatuploki serva lihvimise saladuse. Arvasin, et piisab pinna ühtlaseks saamisest, kuid tegelikult on täiusliku tulemuse saavutamiseks vaja valgust peegeldavat pinda, viivitus lubas mul vea parandada, et sisuplokk korrektselt ette valmistada. (Vaata Lisa 12 - Lõppdisaini terviklik tööprotsess)

3. 3 LÕPPDISAIN

Tööprotsess sai alguse sisuploki eemaldamisest originaalsetest kaantest – niisutatud filterpaber immutas liimi lahti, millega paber kaane külge oli kinnitatud. Sisuploki esilehed katsin samamõõtmeliste plastist lehtedega, takistamaks niiskuse levikut poognatele. Seejärel millimeeter haaval eemaldasın paberi kaante küljest lahti viisil, et too ei kahjustunud.

Ajaloolistest põhimõtetest lähtudes, otsustasin sisuplokki mitte õmmelda kuna lisaõmblused oleksid olnud ebavajalikud ning nõrgestanud struktuuri. Koheselt alustasin tööd ääreviimistlusega – tööproovil poleerisin käsitsi liivapaberiga, mis päädis viimase lihvi klaasikillu näol. Parim lahendus saabus aga kasutades väikest lihvimismasinat; esmalt ühtlustasin poognad 150se liivapaberiga, seejärel 180ga poleerisin plokiserva – kui olin saavutamud kuldselt läikiva pinna, asetasin kuldfooliumi raamatu äärele, triikraua kuumusega liimisin fooliumi plokiaärde, mille järel eemaldasın plastiku. Viimase lihvi andsin kuldamisvahaga.

Järgnes kaptaalide õmblus: lahtiselt asetasin lapiku nahariba raamatuploki servale ning kinnitasın valge niidiga, kasutades iga poogna esimest õmblusauku. Seejärel läbi tekkinud struktuuri õmblesın dekoratiivse teise kaptaalpaela järgides videot tiitliga “*Islamic Bookbinding: Secondary Endband.*”(Books and Diverse arts 2020)

Paralleelselt töötasin templitega, mille failid lahendasın Adobe Illustratoris; must-valge joonis, täpses mõõdus. Seejärel söövitatsın firma Digra jooniste põhjal klišeed. Kujundus toetus kompositsioonilt üdini Rariora Mscr 159le, kujundivormid lähtusid üdini sisuplokist. Terviklik disain lähtus aga mu esteetilisest maitsest ja koostööst ChatGPTga, kes mu ideede põhjal inspireerivaid lahendeid lõi. Terviklikus tööprotsessis väljatoodud lahendused peegeldavad kuidas käesoleval tööil proportsionaalselt enim aega võttis kaanekujunduse ja tervikliku komplekti ühtse keele paika saamine - kujundamine kestis

kuni hakkasin nägema kavandites harmooniat ja võimekust saavutada puhas templitrükk. Esialgsetel joonistel olid liiga peened jooned ja tehniliselt vale teostus. Samas, mida kauem ma kujundasin, seda keerukamaks läks lõplik lahendus – algselt oli plaanis maksimaalselt kaks templit teha: korduv kliše esimesel ja tagumisel kaanel ning väike mandel esikaanel. Lõplikus versioonis lahendasin esikaane klišeetrükiga, eeslehtede puhul tegin esmalt vooltehnikas süvendi, mille sisse trükkisin kujundid.

Paberümbrise puhul tegin esmalt täpsete mõõtmetega faili Illustraatoris, seejärel lõikasin suurest paberist valge ümbrise käsitsi välja. Paberlõike asetasin arvutiekraanile, millelt kopeerisin harilikuga õrnalt joone. Viimaks maalisin joone akrüülkullaga paberümbrisele. Valisin meediumi tänu esilehele, loomaks tugev erinevate elementide siduvus läbi korduvate toonide.

Nahkümbri puhul arendasin edasi Kristel Suigussaare tunnis “Eriala projekt - materjalist tooteks” väljatöötatud lõpptoodet, mis muutus käesoleva töö prototüübiks. Ma muutsin lõiget, arvestades, et islami köitel lõikeserv on paljastatud vaid ülevalt ja alt. Varem väljatöötatud lahendil olid just need kõige nõrgemad, paljastades mõnikord ümbrises oleva köite. Samuti muutsin magnetite asukohta stabiilsema lahenduse jaoks. Nahkümbriks: must väline nahk, voodriks valge kunstnahast kant-äär ning siidi imitatsiooniga kangas. Magnetid peitsin texonisse lõigatud pesadesse. Nahkümbriks on vajalik reisides, et raamat ei määrduks ega kahjustuks. Otsustasin klassikalise vutlari asemel pehme nahkpinna laotuse kasuks, kuna *mushafi* kasutatakse tavapäraselt tihedalt; soovisin ümbriklahendiga minimaliseerida mehaaniliste kahjustuste teket. Samuti on teadlikult ümbriks väljastpoolt tume, säilitades soliitsuse ka kerge määrdumise korral. Kuigi tumeda ja heleda vaheline kontrast on ilus, ei õigusta efekt end voodri puhul ära. Seetõttu on sees hele siid, mis loob komplektile õrnuse, kindlustades samas, et köide ei määrduks.

Tagasivaatavalt leian, et lõputöö protsess avas minu jaoks uue maailma, mille ilu loodan, et suutsin käesolevas töös edasi anda. Lõpptulemuse loomisel andsin endast parima, kuid disainiprotsess on samuti rännak, mil tänane parim on homse teekonna algus.

4 KOKKUVÕTE

Käesolev lõputöö uuris islami religioossete põhimõtete, ajaloolise *mushafi* traditsiooni ning kaasaegse köitedisaini vahelisi seoseid läbi praktilise disainilahenduse loomise. Töö sai alguse hüpoteesist, et islami köitekunst on reguleeritud religioonist tuleneva reeglistikuga, kuid uurimistöö käigus selgus, et tegemist on mitmetahulisema teemaga. Kuigi islami kunst on tugevalt seotud religiooniga, ei väljendu see ühes kindlas visuaalses süsteemis, vaid väärtuskogumikes, mida mõjutavad nii ajaloolised traditsioonid kui ka kultuuriruumid. Valitud teema pakub v - Koraani käsikirjade ja islami köitekunsti uurimine kujunes viisiks mõista *halal* disainprintsiipe.

Islami religioossed põhimõtted mõjutavad läbi eetiliste seisukohtade materjalivalikut; nahk peab olema soovituslikult kõrgkvaliteetne, läbi humaansete ja õiglaste võtete saadud. Seanahk ja muud seasaadused on abiainate koostises välistatud. Köitevorm lähtub kauakestvuse põhimõttest, mille prioriteediks on kaitsta sisuplokil olevat teksti.

Ajaloolisi *mushafe* iseloomustab distinktiivne kuju, olgu selleks karp või klapp. Kuigi kujunduslahendused on piirkonniti väga erinevad, kõige tuntum lahendus on kaane keskel asetsev mandel ühes toetavate nurgadetailidega. Viimase puhul on iseloomulik harmoonia läbi kontrasti tühja pinna ning mustrite vahel. Tehniliselt on ajaloolisele *mushaf*ile iseloomulik õmblused läbi sisupoognate kahe nõela ja niidiga, hoidmaks kahjustused lokaalsetena. Samuti stabilliseerib sisuplokki iseloomulik kaptaalõmblus.

Islami religioosseid põhimõtteid ja ajaloolisi köitetehnikaid on võimalik edukalt tõlgendada kaasaegses disainis. *Mushafi* puhul on oluline keskenduda eelkõige vastupidavusele, säilivusele ja edasi pärandamiseks. Lõplik disainilahendus ühendab ajaloolise islami köitekunsti ja kaasaegse minimalismi, jäädes samal ajal religioossete, tehniliste ja materiaalseid põhimõtete raamidesse.

5 RESÜMEE

The thesis “*Quran Binding – A Symbiosis Between Historical Islamic Bookbinding and Contemporary Design*” explores the relationship between Islamic religious principles, historical manuscript traditions, and contemporary design practice through the creation of a modern mushaf together with a protective cover. I began this research from the hypothesis that Islamic book art is regulated by a clear religious framework. However, during the course of the study, I discovered that the subject is considerably more layered and complex. Although Islamic art is deeply connected to religion, it cannot be reduced to a single fixed visual system. Instead, it is shaped by ethical values, historical traditions, and the cultural environments of individual makers.

The topic also emerged from a personal search for identity as a designer. Shortly before choosing the subject of my thesis, I converted to Islam, which created a paradoxical situation in which years of previous design education no longer provided a clear understanding of who I was as a designer. Through studying Quranic manuscripts and Islamic binding traditions, I sought to rediscover myself and my design practice through a new religious perspective.

The theoretical section of the thesis examines the history of the mushaf, Islamic bookbinding techniques, and halal design principles through literature, historical examples, and visual analysis. I also explore the relationship between Islamic religion and Islamic art while distinguishing between cultural interpretations and direct religious requirements. The practical section translates centuries-old traditions into a contemporary design solution that respects both historical craftsmanship and modern design principles.

My research focused on three primary questions: how Islamic religious principles influence the form and material choices of the mushaf; which technical and aesthetic characteristics define historical Quran manuscripts; and how these historical techniques

and religious principles can be interpreted within contemporary binding design. Through the research, I found that Islamic ethical principles strongly influence material selection and production methods. Leather should ideally be high quality and obtained through humane and ethical practices, while pigskin and pig-derived materials are prohibited. The structure of the binding itself prioritizes durability and the long-term protection of the sacred text.

Historical mushafs are characterized by distinctive forms such as flap bindings and protective cases, as well as ornamental compositions centered around medallion motifs with supporting corner details. Although the visual styles vary greatly between regions, these manuscripts often balance intricate decoration with empty space to create harmony. Technically, historical Islamic bindings are distinguished by sewing structures that localize damage and by characteristic two-part endband sewing that stabilizes the text block.

This thesis concludes that Islamic religious principles and historical bookbinding methods can successfully be interpreted within contemporary design through sustainable and long-lasting approaches. In the context of the mushaf, I found that greater emphasis should be placed on durability, preservation, and intergenerational transmission rather than recyclability alone. The final design solution therefore represents a symbiosis between historical Islamic craftsmanship and contemporary minimalism while remaining within the religious, technical, and material parameters associated with the Quran.

Keywords (3)

- 1) Qur'an
- 2) Islam
- 3) Bookbinding Design

6 KASUTATUD ALLIKAD

ArabNews 2025 Saudi Arabia to distribute 1.2m Qur'an copies in 45 countries

<https://www.arabnews.com/node/2591697/saudi-arabia> (vaadatud 04.05.2026)

Aramco World 1999 Revelation by the Ream

https://archive.aramcoworld.com/issue/199903/revolution.by.the.ream-a.history.of.paper.htm?utm_source=chatgpt.com (vaadatud 17.05.2026)

Bloom, Jonathan M. (2001). *Paper Before Print: The History and Impact of Paper in the Islamic World*. New Haven: Yale University Press.

Bosch, Gulnar K. : Islamic Bindings & Bookmaking. Chicago: Oriental Institute.

Bosch, Gulnar K. (1981). Islamic Bindings & Bookmaking. Chicago: Oriental Institute, pp. 18–27.

Books and Diverse arts 2020

www.youtube.com/watch?v=FRhRKqdHzjU&list=PLwzPaB9rZxB630GopVxy1Xq-XHQB91vyc&index=7

Bella, Marco 99-115:2011 An attempt at a reconstruction of early Islamic Bookbinding: The box binding

Brown, Jonathan A.C. : Hadith: Muhammad's Legacy in the Medieval and Modern World

<https://archive.org/details/hadithmuhammadsl0000brow> (vaadatud 20.05.2026)

Brown, Jonathan A.C. : Hadith: Muhammad's Legacy in the Medieval and Modern World
<https://archive.org/details/hadithmuhammadsl0000brow> (vaadatud 20.05.2026)

Burton, John (1977). The Collection of the Qur'an. Cambridge: Cambridge University Press.

DPUL 2026 Manuscripts of the Islamic World at Princeton University Library
<https://dpul.princeton.edu/islamicmss/about/manuscripts-of-the-islamic-world-at-princeton-university-library> (vaadatud 17.05.2026)

van Dalen, Dorrit Damage and protection

https://mouse.digitalscholarship.nl/lessons/damage-and-protection?utm_source=chatgpt.com (vaadatud 20.05.2026)

Déroche, François Islamic Codicology: An Introduction to the Study of Manuscripts in Arabic Script. London: Al-Furqan Islamic Heritage Foundation.

Déroche, François. Islamic Codicology: An Introduction to the Study of Manuscripts in Arabic Script. London: Al-Furqan Islamic Heritage Foundation.

Déroche, François (2006). *Islamic Codicology: An Introduction to the Study of Manuscripts in Arabic Script*. London: Al-Furqan Islamic Heritage Foundation, pp. 90–104.

Eesti Islamikeskus : PÜHA KORAAN
<https://islam.ee/koraan/> (vaadatud 20.05.2026)

Esposito, John L. : Chapter Qur'an
<https://www.britannica.com/topic/Quran> (vaadatud 20.05.2026)

Esposito, John L. : Ghusl

<https://www.britannica.com/topic/ghusl> (vaadatud 20.05.2026)

Esposito, John L. : Islam

<https://www.britannica.com/topic/Islam> (vaadatud 20.05.2026)

Esposito, John L. : Islamic honorifics

<https://www.britannica.com/topic/Islamic-world> (vaadatud 20.05.2026)

Esposito, John L. : Muslim

<https://www.britannica.com/topic/Muslim> (vaadatud 20.05.2026)

Esposito, John L. : Qur'an

<https://www.britannica.com/topic/Quran> (vaadatud 20.05.2026)

Firdose (2025) Bookbinding

https://www.firdose.co.uk/bookbinding-history-1?utm_source=chatgpt.com (vaadatud 04.05.2026)

Haleem, M. A. S Abdel (2016) 9,15 Oxford World's classics: The Quran. UK: Oxford University press

Hasan, Maheer 2025 Chapter 1: 'Umar ibn 'Abd al-'Aziz. Aynadaynstitute

<https://ajnadaynstitute.co.uk/umar-ibn-abd-al-aziz/#:~:text=One%20of%20his%20governors%20once,burden%20on%20the%20state%20treasury%E2%80%9D> (vaadatud 04.05.2026)

Hazm, Amr ibn 2026 Ruling on Touching the Quran Without Wudu

Ruling on Touching the Quran Without Wudu 2026 (vaadatud 19.05.2026)

Hommik-Mrabte, Kätlin (2011) 14 Koraani tähenduse tõlge (trükikoja andmed puuduvad)

Hyphen 2023 'Every Qur'an has its own history'

<https://hyphenonline.com/2023/08/11/ziyaad-lorgat-leicester-quran-bookbinder-firdose-fin-e-bindery/> (vaadatud 17.05.2026)

Islam.pri 2026 Kes on Kaliif?

<https://islam.pri.ee/?p=1250#> (vaadatud 04.05.2026)

IslamOnline. (2026) The Story of the Qur'an.

<https://islamonline.net/en/the-story-of-the-quran/> (vaadatud 03.05.2026)

[https://islamweb.net/ar/Wearing the symbols of Islam, Christianity and Judaism](https://islamweb.net/ar/Wearing%20the%20symbols%20of%20Islam,%20Christianity%20and%20Judaism)

https://www.islamweb.net/en/fatwa/89813/wearing-the-symbols-of-islam-christianity-and-judaism?utm_source=chatgpt.com

Kennedy, Hugh (2004). The Prophet and the Age of the Caliphates. Harlow: Pearson Education, pp. 50–58.

Khan Academy Gold in the Qur'an

https://www.khanacademy.org/humanities/art-islam/beginners-guide-islamic-world-art/beginners-guide-islamic-art/a/gold-in-the-quran?fbclid=IwY2xjawR3M4pleHRuA2FlbQIxMA_BicmlkETAYdGtld09GcmhVRW1JTmFYc3J0YwZhcHBfaWQQMjIyMDM5MTc4ODIwMDg5MgABHmgDN45e9W2yGt4d-UIiejnIMzSZ2KgCIJxMgmvbW-enMtTn6U4Bw-N3lcug_aem_R_faWs4B-MTVZYUA_NHnug (vaadatud 18.05.2026)

Khan, Dr. Muhammad Muhsin : Chapter: The punishment for picture-makers on the Day of Resurrection

<https://sunnah.com/bukhari:5950> (vaadatud 19.05.2026)

Khan, Dr. Muhammad Muhsin : Chapter: Revelation

<https://sunnah.com/bukhari:1> (vaadatud 19.05.2026)

Khan, Dr. Muhammad Muhsin : Chapter: The Book of Faith

<https://sunnah.com/muslim:8a> (vaadatud 20.05.2026)

Khattab, Dr. Mustafa : Quran Chapter Al-Ma'idah 5:6

<https://quran.com/5/6> (vaadatud 20.05.2026)

Khattab, Dr. Mustafa : Quran Chapter AL-Baqarah 1:197

<https://quran.com/2/197> (vaadatud 19.05.2026)

Khattab, Dr. Mustafa : Quran Chapter Al-Baqarah 2:168

<https://quran.com/2/168> (vaadatud 19.05.2026)

Medium (2021) How the failure to adopt the Printing Press gave Europeans a 300 year advantage over Muslims & contributed to the fall of the last Islamic Caliphate

<https://medium.com/%40akbarzab2/how-the-failure-to-adopt-the-printing-press-gave-europeans-a-300-year-advantage-over-muslims-d506dc5d0d19> (vaadatud 04.05.2026)

Muslim Aid 2026 What was the Islamic Golden Age?

<https://www.muslimaid.org/media-centre/blog/the-islamic-golden-age/> (vaadatud 04.05.2026)

MuslimPro (2026) The Quran's Revelation: How the Holy Book Was Revealed and Preserved

<https://www.muslimpro.com/the-qurans-revelation-how-the-holy-book-was-revealed-and-preserved/> (vaadatud 03.05.2026)

Najam (2026)

https://najamacademy.com/how-was-the-quran-revealed-the-quran-revelation-preservation-explained/?utm_source=chatgpt.com (vaadatud 04.05.2026)

Nasr, Seyyed Hossein : The Study Quran

https://archive.org/details/the-study-quran_202111 (vaadatud 20.05.2026)

Nasr, Walid Ghalid Different Practices in Manuscript Cataloging in Egypt: How could they be reconciled? https://www.islamicmanuscript.org/files/ghali_walid_2007_tima.pdf (vaadatud 20.05.2026)

Necipoğlu, Gülru : The Topkapi Scroll and Islamic Geometric Design

<https://www.getty.edu/publications/virtuallibrary/9781606060254.html> (vaadatud 20.05.2026)

Qatar National Library 2021 The Imagery of Early Watermarks

https://www.qdl.qa/en/imagery-early-watermarks?utm_source=chatgpt.com (vaadatud 17.05.2026)

Razwy, Sayyid Ali Asghar (2026) The Farewell Pilgrimage

<https://al-islam.org/restatement-history-islam-and-muslims-sayyid-ali-asghar-razwy/farewell-pilgrimage> (vaadatud 04.05.2026)

Sadeghi, Behnam & Goudarzi, Mohsen : Şan‘ā’ 1 and the Origins of the Qur’ān

<https://www.jstor.org/stable/41424429> (vaadatud 20.05.2026)

Scheper, Karin Holland Understanding Manuscript Structures and Bindings from the Islamic Lands Examination, Exchange and, Eventually, Progress

https://edizionicafoscari.unive.it/media/pdf/books/978-88-6969-820-0/978-88-6969-820-0-ch-09_Hn5e0Pc.pdf?utm_source=chatgpt.com (vaadatud 18.05.2026)

Sells, Michael : Approaching the Qur'an: The Early Revelations

<https://archive.org/details/approachingquran0000sell> (vaadatud 20.05.2026)

Siddiqui, Abdul Hamid : The Book of Dress — Allah is Beautiful and loves beauty
<https://sunnah.com/muslim:91a> (vaadatud 20.05.2026)

Siddiqui, Abdul Hamid : The Book of Faith (Hadith of Ihsan)
<https://sunnah.com/muslim:8a> (vaadatud 20.05.2026)

Siddiqui, Abdul Hamid : The Book of Dress — Allah is Beautiful and loves beauty
<https://sunnah.com/muslim:91a> (vaadatud 20.05.2026)

Siddiqui, Abdul Hamid : The Book of Hunting, Slaughter, and what may be Eaten — Excellence in all things
<https://sunnah.com/muslim:1955a> (vaadatud 20.05.2026)

Szirmai, J.A. (1999). *The Archaeology of Medieval Bookbinding*. Aldershot: Ashgate, pp. 50–74.

The Blue Qur'an 2023 Mapping the Blue Qur'an
<https://estellegueville.com/bluequran/exhibits/b/> (vaadatud 17.05.2026)

The Met 2001 Timeline of Art History: The Nature of Islamic Art
<https://www.metmuseum.org/essays/the-art-of-the-abbasid-period-750-1258> (vaadatud 04.05.2026)

UCLA Library 2026 Islamicate Manuscripts Initiative
<https://www.library.ucla.edu/about/programs/islamicate-initiative> (vaadatud 17.05.2026)

University of Birmingham 2026 What is the Birmingham Qur'an?
<https://www.birmingham.ac.uk/facilities/cadbury/birmingham-quran-mingana-collection/birmingham-quran/what-is> (vaadatud 17.05.2026)

University of Cambridge Cambridge Digital Library

<https://cudl.lib.cam.ac.uk/collections/islamic/1> (vaadatud 17.05.2026)

Usmani, Muhammad Taqi (2010) The Preservation of the Quran

https://www.ilmgate.org/the-preservation-of-the-quran/?utm_source=chatgpt.com

(vaadatud 04.05.2026)

(al-Seha 2007) al-Seha, Abdurrahman 2007: 21 Jumala Sõnumitooja Muhammaad saws
(Puuduvad trükikoja andmed)

(One Path 2019) The History of the Preservation of the Quran

<https://onepathnetwork.com/quran/the-history-of-the-preservation-of-the-quran/> (vaadatud
04.05.2026)

(Udam 2023:) Udam, Haljand (2023) 38 : 3-19 Koraan. Tallinn: Kirjastus Avita

Shaw, Wendy 2024 Decolonizing Islamic Art: Insights on Religion, Perception, and Art
History

 Decolonizing Islamic Art: Insights on Religion, Perception, and Art History | Wendy ...

(vaadatud 18.05.2026)

Islamikeskus (2024) Vestlus sotsiaalmeedia vahendusel

Mölder, Jutta 2020 Materjaliõpetus. Naha omadused ja kasutusvaldkonnad

Viited, mis ootavad vormistamist:

<https://www.youtube.com/watch?v=8tMeiGgb9Bw>

▶ Decolonizing Islamic Art: Insights on Religion, Perception, and Art History | Wendy ...

▶ The Hidden Art of Islam (2012) | Full Documentary

paberitrükk islami kõitekunsti algus kasutas paberilehte kui raha

<https://www.monthly-renaissance.com/issue/content.aspx?id=1262>

[Unwrapping the history of paper and its influence in the Islamic world | Daily Sabah](#)

([Binding | Islamic Manuscript Basics](#))

(<https://habel.hathitrust.org/cgi/pt?d=mdp.39015079130996&seqs1&view=1up>)

<https://islamonline.net/15093>

<https://www.orientalartauctions.com/object/art3005398-an-ottoman-illuminatedquran--scro>
ll-ottoman-turkey-17th-century

Islami keskuse allikad:

<https://www.islamweb.net/en/fatwa/84410/hanging-quranic-verses-and-animal-skins-on-walls>

<https://muftiwp.gov.my/en/artikel/irsyad-fatwa/irsyad-fatwa-umum-cat/3079-irsyad-al-fatwa-siri-ke-288-bawa-dompet-kulit-di-dalam-solat>

<https://islamqa.info/en/answers/1695/ruling-on-objects-made-from-animal-skins>

5) Mis puutub Koraani käsitlemisel, siis vähemalt lugemise suhtes olen näinud seda vaatenurka, et peab olema rituaalselt puhas. Seda toetab hadith, kus Umar nõudis enda õelt näha osa Koraanist. Õde keeldus ja ütles, et ainult siis ta annab selle, kui Umar end peseb. Umar siis käis ja pesi end ja peale seda tema õde andis talle selle kirja pandud osa, mis õel oli. Umar luges siis seda ja hakkas moslemiks.

Innovatsooni suhtes lihtsalt kommentaar, et ükskõik milline uuendus, mis islamiga seotud ei ole, on aktsepteeritav. Näiteks see Facebook siin, Internet mida kasutame, jne. Me ei ela 7. sajandil ja osa asju on tänapäevased just ilmaliku poole pealt. Näiteks kasutame hambaharja ja hambapastat mitte ainult miswaaki pulgakest. Usus endas on uuendused välistatud, see peab olema harmoonias sellega, mis oli ka 7. sajandil. 10.12.24

LISA 1 - KORAAN KUI IME

Olulisemaks Islami imeks peetakse Koraani säilitamist muutumatul kujul 1400 aastat. (Esposito 2025) Moslemid usuvad, et nii kuis revolutsioon prohvetile *saws* ilmutati, sõnalise täpsusega on see kirjas kõigis araabia keelsetes Koraanides. Teoloogias tehakse suurt vahet araabia keelse originaalteksti ning tõlgete vahel. Nimelt viimane sisaldab inimlikku ebatäpsust. (Burton 1977) Kuid kui indiviid ei ole suuteline lugema teksti originaalkeeles, peab ta tuginema mitme erineva Koraani (tähenduslikele) tõlgetele, saamaks aimu pühakirja tegelikust sisust, mitte ühe tõlkija nägemusest. Eesti keeles on ilmunud mitme kordustruki näol Haljand Udami “Koraan” ning Eesti Islamikeskuse kodulehel pooleldi tõlgitud “[PÜHA KORAAN](#)”.

LISA 2 - MATEMAATILISED SEOSSED

Tähed, sõnad, peatükid kuid ka sõnatüved, sõnade ainulaadne kirjutamisviis - kõik Koraani elemendid on matemaatiliselt koostatud. Seega ime jaguneb kolme kategooriasse:

- 1) täheline kompositsioon
- 2) suura ja värsside numbrite struktuur
- 3) vastandsõnade täpne arvuline vaste

Üheks lihtsamaks kompositsiooniks on sõna Jumala kasutamine Koraanis 2698 korda, mis võrdub 19×142 . Värsside numbri kogusumma, milles sõna Jumal esineb on 118 123, mis on samuti arvu 19 korrutis.

Teise huvitava imena toon välja maa ja mere koguarvu summa annab aluse lihtsale arvutusele $13+32=45$ $32/45 \times 100=71\%$ ning $13/45 \times 100=28.8\%$ Tänapäeva teadus on tõestanud, et vesi katab maapinnast 71,1%, maad on 28.8%

Koraanis ei ole mitte ainult lausutud mees-naine, elu-surm, edu-laostamine täpselt sama arv kordi vaid sõna otseses mõttes kogu raamat allub matemaatilisele koodile, mille tehted võivad avaldada saladusi, just nii kuidas seda tegi lihtne maa ja mere arvutustehe. (Hommik-Mrabte 10-13:2011)

LISA 3 - MOSLEMI SIDE AJALOOGA

Praktiseerivad moslemid jälgivad täna väga täpselt Koraani sõnu, prohvet *saws hadithe* ning esimese generatsiooni moslemite pärandit. Üheks suurimaks patuks Islami religioonis peetakse õpetuste ja riituste muutmist. Tihti kuuleb väidet, et islam keelab innovatsiooni - reaalsuses tekib segadus aga terminite erinevatest arusaamadest. Islami religioonis innovatsioon viitab otseselt ainult pühade kirjade teksti muutmisele, sekulaarsed arusaamad võivad aga kohanduda moslemeid ümbritseva keskkonnaga. (Islamikeskus 2024) Ehk 7. sajandil pesti hambaid *miswakiga*, tänapäeval on paljud moslemid asendanud pulga hambaharjaga. Sama nähtus on leidnud aset ka *mushafiga* – algselt moslemid retsiteerisid Koraani üksteisele, alles Uthmani *ra* ajal algas Koraani õppimine raamatust – täna loevad paljud moslemid teost aga digiekraanilt. Sellegipoolest, kui indiviid soovib Koraani araabia keeles pähe õppida, käib see sertifitseeritud juhendaja käe all; just nagu 7ndal sajandil see kombeks oli. (Bosch 1981)

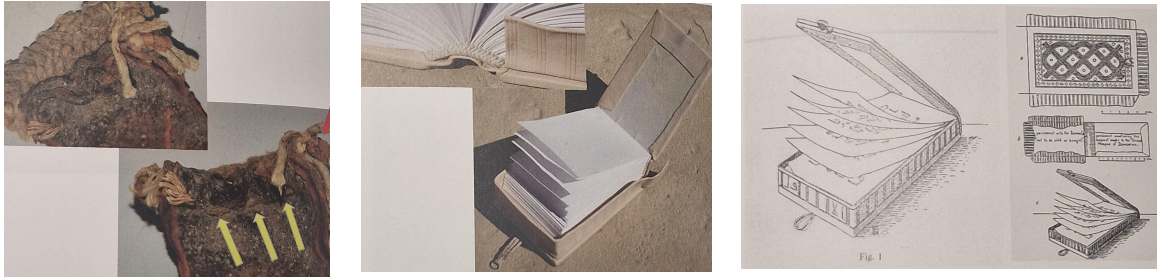
LISA 4 - PABERI SALADUS

Islami köitekunstis on märgilise tähtsusega aasta 751 pKr kui moslemid õppisid hiinlastelt paberitegemise saladuse. Kuni praeguseni kasutati peamiselt loomset materjali – lapikut luud, nahka ja pärgamenti. Kuigi lihtsasti kättesaadav, kasutati seda väga vaoshoitult, lastes särada kalligraafidel. (Najam 2026) Müüdi kohaselt; siiditee pärast alanud Talasi lahingus, langes moslemi armee kätte kaks sõjavangi, kes oskasid paberit valmistada. Moslemid, kes hindasid paberit kõrgelt, otsustasid teha sõjavangidega vahetuskaupa – vabadus paberikunsti vastu. (Medium 2021)

Piiramatu paberi ressurss vallandas köitekunsti arengu, mil lisaks *mushafidele* hakati köitma raamatuid teadustest ja luulest. Arhitektid ning kunstnikud hakkasid tegema eskiise ideedest lõpp-projektide asemel. (AraamcoWorld 1999) Paberi laialdane kättesaadavus võimaldas moslemitel eksperimenteerida - köitjatele sai määravaks parima võimaluse välja töötamine kaitsmaks püha teksti. Kaasi nähti kui kilpi, mis pidi kaitsma habrast paberit, eeskätt teksti nii määrdumise, ilmastikuolude kui ka kortsumise ja rebenemise eest. (Firdose 2025)

LISA 5 - I TÜÜPKÖIDE

1. TÜÜP ehk karpköide (*the box binding*) on teadaolevalt vanim Islami köitetehnika

Praeguste leidude kohaselt on sel viisil köidetud vaid *mushafe* vahemikus 8.–12. sajand pKr. Kui mõnikord *mushafides* on avaldatud vaid katkend või mõni peatükk, karpköitele omaselt oli sisuks täispikk Koraan. (F. Deroche) Jälgi karpköitest on leitud nii Egiptusest, Sitsiiliast, Süüriast kuid ka Tuneesiast Jeemenini.

Peatüki alguses kõneldud, Abu Bakri *ra* initsiatiivil kogutud *mushafi*, on moslemite traditsioonis kirjeldatud kui lahtiseid lehti, mida kaitsevad kaks puidust lauda. Marco Di Bella arutleb enda avaldatud artiklis, et esmased karpköited on inspireeritud soovist hoida esimese *mushafi* vorm, lahendades lõplik disain aga kasutajasõbralikumalt. Seejärel toetudes enda uuringutele rekonstrueerib ta Tüüp 1 mudeli, kajastades kogu protsessi artiklis “*An attempt at a reconstructing of early Islamic bookbinding: the box binding*” Üleval on välja toodud tema projekti tulem paralleelselt ajalooliste leidudega. (Bella 2011)

LISA 6 - III TÜÜPKÖIDE

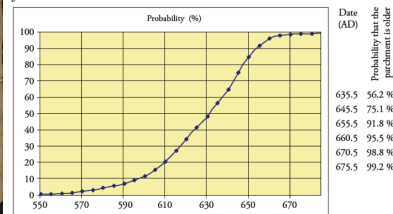
3. TÜÜP ehk kõik Islami köited, mis ei kategoriseeru kahe eelneva alla

Konstruksiooniliselt on 2. tüüp ning 3. tüüp lahendatud samade printsiipide järgi, ainsaks erinevuseks loetakse klapi puudumist. Mõlema tüübi puhul võib kaanekujundus varieeruda ülimast minimalismist ääretult suursuguse maksimalismini välja. (An attempt)

Alljärgnevalt on välja toodud mõned silmapaistvamad näited:

Table 1. Result of Radiocarbon Dating. The graph gives, in five-year increments, the probability (%) that the parchment is older than a certain date AD, while the table to the right gives the probabilities for selected years.

Sana'a käsikiri (aastast 671 pKr) on üks vanemaid leitud *mushaf*.

Tegemist on ainsa teadaoleva eksemplariga, millel on ühe pärgamendi peal kirjas nii Kaliif Uthmani ra vastutusel korrastatud standardne käsikiri ning valgustehnikaga taastatud vanem dialekt esmasest Koraanist. Leid on tähelepanuväärne, kuna see tõestab moslemite ajaloolisi talletusi ning arusaama sündmuste ahelast, kasutades erapooletuid modernseid tehnoloogiaid. Mind inspireerib teadmine, et mida rohkem õpin ajaloo ning teaduste kohta, seda enam avardub mu mõistmine ajaloost ja reaalsusest.

Ottomani illumineeritud rull pärineb 17. sajandi Türgist, kuuludes kolmanda tüübi alla. *Mushafi* mõõdud on 7 cm x 220 cm

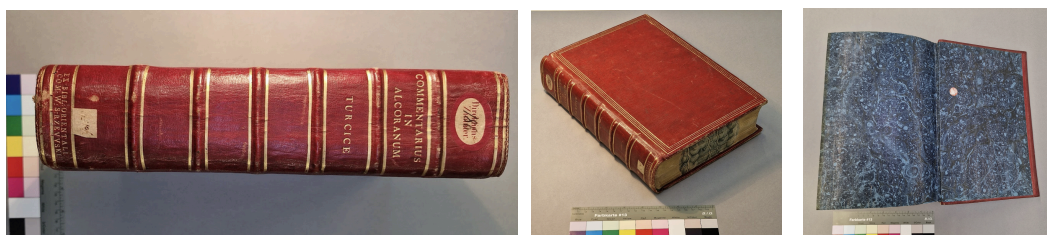
Kolmanda tüübi alla kuuluv miniatuurne *mushaf* mõõtmetega 2,5 cm × 4,3 cm × 4,3 cm pärineb Heratist ehk tänapäeva Afganistanist. *Mushaf* sisaldab endas nii täispikka Koraani kui ka andmeid kirjutaja ning produktsiooni kohta. Tegemist oli populaarse *mushafi* disainiga Ottomani Impeeriumis, eriti tänapäeva Türgi aladel. Komplekti kuulus hõbedast ümbris.

Kolmanda tüübi alla kuuluv 19. sajandi Iraanis valmistatud miniatuurne *mushaf* mõõtmetega 6,7 cm × 4,4 cm sisaldab täispikka Koraani ning on täiesti loetav. Komplekti kuuluval ümbrisel on kaunistuselementides kasutatud katkendeid Koraanist. Samuti teeb *mushafi* tähelepanuväärseks, et esimesed kaks lehte sisuplokis on tehtud pärgamendist, ülejäänud aga paberist. ([The Metropolitan](https://www.metmuseum.org/press/2015/04/2015-04-01))

Tartu Ülikooli haruldaste raamatute osakonnas kolmanda tüübi mudelite seast säras minu silmis enim Türgist pärit kommentaaridega *mushaf* mõõtmetega 22 cm × 30,6 cm (paksus 7,2 cm) (Kohaviit Rariora Mscr 186) Nii eeslehed kui kõik kolm plokki serva on marmoriseeritud. Kaaned on 0,5 cm sisuplokist suuremad, mida rõhutab kullast muster.

Alljärgnevalt toon välja veel mõned islami köited Tartu Ülikooli raamatukogust, mille tehniline lahendus väärib erilist tähelepanu. Esmalt *mushaf* tiitliga “*Eine kleine Koraniseche Chrestomathie* (Koraani lugemine koos mõnede palvetega)” kohaviit Mscr 8.

Köide kinnitas mu varasemat kahtlust — osadel juhtudel on teist tooni nahk intarsias sisestatud esikaanele, peale mida alles pressitakse templiga muster.

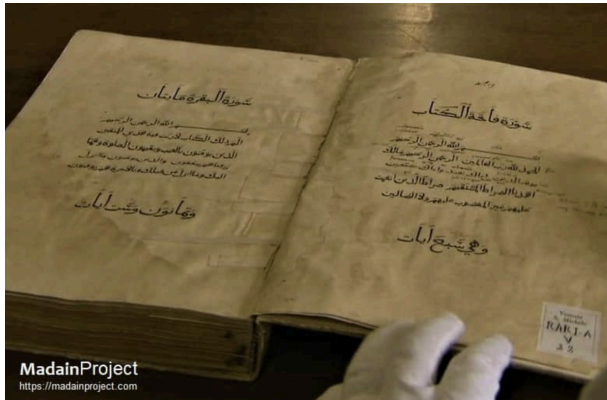
Kuigi fotol on seda vaevu märgata, vahetul vaatlusel ilma kahtluseta roosa serv kergelt turritas. Samuti tundub olevat taotuslik, et tempel on mõne millimeetri jagu intarsias suurem.

Tugeva kahjustusega “Koraan”, kohaviidaga Rariora Mscr 163 sai määravaks koopiaköite õmblusmeetodi tuvastamisel. Nimelt koopiaköite jaoks välja valitud originaal oli suurepärases seisukorras, mis raskendas õmblusmeetodi hoomamist. Vaatlustulemused ühtisid täielikult Rariora Mscr 163 pistetega poogna peal. Rariora Mscr 163 seljal olev õmblus oli täiesti avatud, millele vastavalt koopiaköite poognad said õmmeldud.

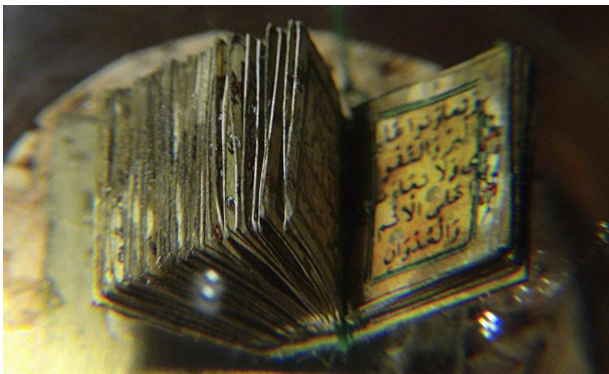
Järgnevalt toon välja köite, mis ei ole *mushaf*. Islami köites ei ole tavapäratu kohata eeslehti nahkadena, olgu selleks *mushaf* või raamat. Tartu Ülikooli kollektsioonis oli vaid kolmel raamatul nahast eesleht.

Paganini Koraan ehk esimene prinditud *mushaf* pärineb vahemikust 1537–1538. Pikalt usuti, et esmatrükk on lootusetult kadunud, kuid 1987. aastal leiti Veneetsia kloostrist ainukeksemplar.

https://madainproject.com/paganini_qura.

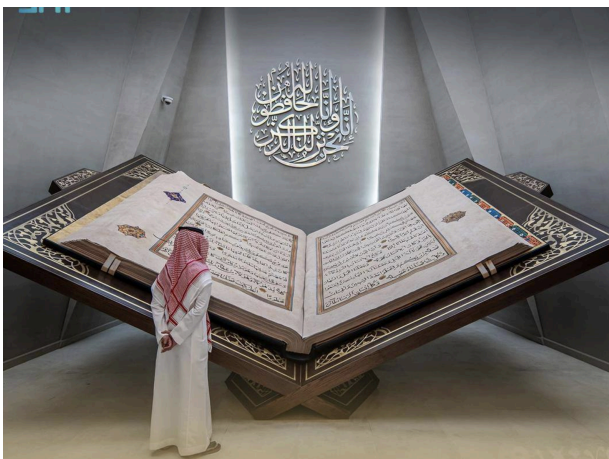
2018. aastal eksponeeriti Türgis maailma esimest Koraani käsikirja, mida on võimalik näha ainult läbi mikroskoobi. *Mushaf* jääb mõõdetelt alla 1cm.

<https://www.youtube.com/watch?v=9m0k0k0k0k0>

2024. aastal tegi Indiast pärit nooruk Mohammed Jaseem ajalugu - minnes Guinness rekordi raamatusse maailma pikima käsitsi kirjutatud Koraaniga. *Mushafi* pikkuseks oli 1106 meetrit ning kaalub 118,3 kilogrammi.

<https://www.bbc.com/news/world-67249932>

Alates 2025. aastast on võimalik Meka Püha Koraani Muuseumis näha maailma suurimat trükitud *Mushafi*, mille mõõduks on avatuna 2.30 m pikk, 3.28 m lai ja 0.31 m paks.

Sinine Koraan (aastatest 800–900 pKr) on ainueksemplar, mis originaalselt koosnes 600 leheküljest. Iga leht oli valmistatud indigoga värvitud lambanahast pärgamendile. Tänaseks on säilinud vaid 100 lehte ning sedagi mitte terviku *mushafina*. Lehti leidub mitmetes kogudes üle maa. Keskmiselt 28,7 x 38,2 cm suurused lehed inspireerivad mind enda harukordse tasakaalu poolest, olles suursuguselt

minimalistlik.

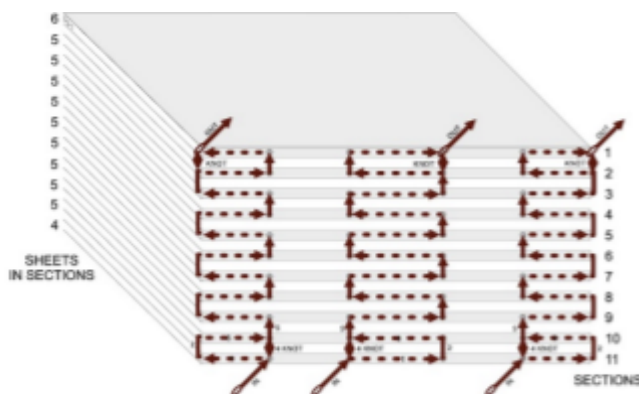
Teise tüübi alla kuuluv *mushaf* mõõtmetega 17,15 cm × 11,75 cm × 5,72 cm pärineb 18. sajandi lõpust või 19. sajandi algusest Indiast Kashmiri piirkonnast. Teos sisaldab endas üheksat peatükki Koraanist. ([The Met](#))

LISA 7 - KOOPIAKÖITE DOKUMENTATSIOON

Mscr 159 põhjal valminud koopiaköide sai lahendatud pigem prototüüplikult. Eesmärgiks oli taasluua algne meisterlikkus, kuid arvestades teose tehnilist keerukust, oli tegemist väga ambitsioonika plaaniga. Kuigi lõpptulem erineb näiteks nii sisuploki paksuse kui ka kaptaali kõrguse poolest, on tehniliselt kõik etapid meie uuringu kohaselt vastavuses ajalooliste lahendite kui ka Tartu Ülikoolis nähtud köidetega. (Me töötasime juhendajaga kõrvuti, paralleelselt mõlemad oma koopiaköite kallal)

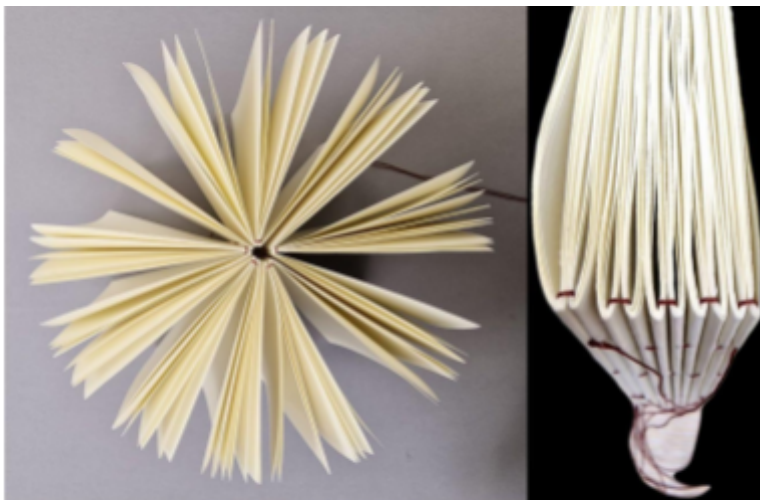
Õmblus tugineb Mscr 163 analüüsil – tegemist oli ühe väheste köidetega RaRe arhiivis, mis oli täpses vastavuses Mscr 159 poognate peal olevate pistetega. Mscr 168 on väga hapras seisus, paljastades suuremas ulatuses pisted selja peal. Me võtsime õhukese köitmisepaberi – vaatamata identsetele poognatele oli lõplik sisuplokk siiski liiga paks. Seejärel me tegime naaskliga murdekohta neli auku Mscr 159 vahedega. Õmblus toimus läbi kolme eraldiseisva nõela abil, kõik nõelad liikusid paralleelselt enda õmblustunneli kaudu.

Mscr 163 õmblusmeetod. Rene Haljasmäe joonis.

Keskmine piste toimus poognast sisse, kõrvalolevast august välja ning koheselt järgmisesse poognasse. Äärmised tunnelid olid analoogsed, kuid augu asemel niit pöördus üle poogna ääre. Poognaid oli kokku 11, keskmiselt lehti ühes voldikus 5.

Kui õmblus oli lõppenud, lükkasid poognad end ise harali kui päikesekiired.

Poognad pärast õmblust. Autorifoto.

Liimitatud.

Seejärel katsime selja õhukese kliistri kihiga ning katsime eelnevalt väljalõigatud tekstiiliribaga. Pärast selja õmblust, jätkasime koheselt kaptaalõmblusega. Me õmblesime jälgides järgnevat Sherif Afifi video: [YouTube Islamic Bookbinding: Secondary Endband](#)

I aluskaptaali
õmblus

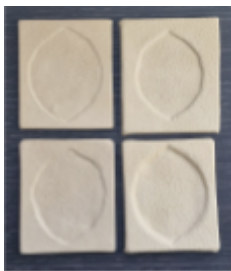
II kaptaalõmbluse algus

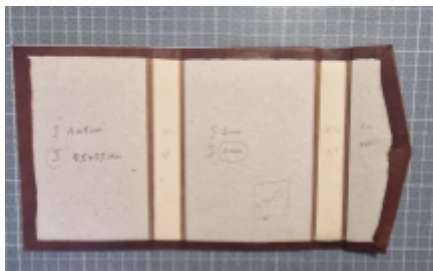
II kaptaalõmblus

Kaante tööprotsess sai alguse taimparknaha koloreerimisest, saavutamaks täpne kastanipruun ning roheline toon. Seejärel lõikasin esi- ja tagumise kaane millimeetrisest papist, selja ja klapi ühes lisaülilga lahendasin 0,5 millimeetrisest kartongist. Viimaks lõikasin täpses mõõdus naha, mida särfisin õhendamismasinaga ühes Tõnu Ojapervaga.

Kui lõige oli ettevalmistatud, liimisin detailid nahale, mida eelnevalt olin kliistriga kolm kihti katnud. Lükkin luuga lõikeääre papi peale, nurgad lõikasin kääridega, matkides Mscr 159 nurgalahendust. Seejärel jätsin kaaned raskuse alla kuivama. Kuigi tagantjärgi mõistan, et oleksin pidanud esmalt valsikohad üleliigsest liimist eemaldama; hiljem oli klapp jäik. Kuigi probleemi leevendas hilisem puhastamine, mil esmalt niisutasin veega valsikoha, et ei tekiks ebamäära jälgendit kuivades. Seejärel eemaldasid seestpoolt vatipulgaga kihi kliistrit. Kahjuks oli tegemist aga poole vastusega suuremast probleemist; nimelt võtsin ka valsikohtade mõõdu Mscr 159, arvestamata, et minu kõite mõõdud on nihkes.

Vooltehnika test

I kaanelahendus

II kaane lõige

Seetõttu pidime tegema uued kaaned, kuid seekord lisaks klapi ja seljale lahendasin kahekordsest 0,5 millimeetrisest kartongist ka eesmise kaane, mille puhul esimene papp oli raamiks, mis järgis templite kompositsiooni. Sedasi sai 3D templitega taasluua sügavuse kuis seda oli originaalil. Samuti enne templite kasutamist lisasin intarsias rohelised nahkdetailid.

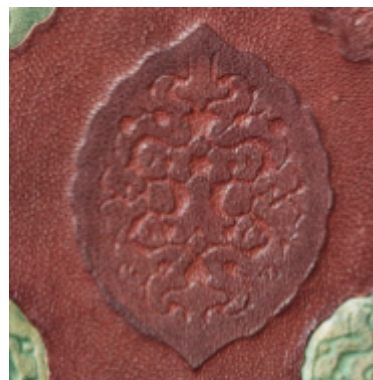
Templid tegin Rasmus Eist juhendamisel. Esmalt kopeerisin fotolt täpse joonise, millele järgnes faili ettevalmistamine prindiks. Templi trükkimine on väga hästi toimiv alternatiiv metallist klišeedele, kuna on kordades soodsam ja kiirem. Koheselt saab teha iseseisvalt testi ning parandada joonise ja vajadusel uue templi trükkida. Tegemist on hea lahendusega, kui templit kasutatakse väiksemate projektide puhul. Samuti saab sedasi kontrollida kavandeid, mida on vaja hiljem metallist valmistada.

3D prinditud templid

3D print taimparknahal

3D print kroomparknahal

Kui kaaned lõplikult viimistletud, liimisin sisuploki kaantega kokku. Oluline on tähele panna, et islami köitel seljal olev tekstiil pöörduv 1–2 cm esikaante peale. Seda omakorda katab kaantel olev kattematerjal, mis taotuslikult katab maksimaalselt 2 cm sisuploki esimesest lehest. Lülid katsime nahaga, klapi ja eeslehe aga rohelisest paberist.

Mscr 159
võrdlus
koopiaga

I koopiaköite kaaned

LISA 8 - TARTU ÜLICOOLI ISLAMI KÖIDETE ANDMEBAAS

Link digitaalsele versioonile: [Mäluasutuse korrastatud dokument](#)

TÜR Mscr 159	
	1. Asutus: Tartu Ülikooli raamatukogu
	2. Kohavüti: Rariora Mscr 159
	3. Pealkiri: Koraan (araabia)
	4. Ilumisaeg:
	5. Link e-kataloogi (Ester): -
	7. Provenients: Klapi siseküljel käsikirjas raamatukogu kohavüti No 159. Viimane omanik M. Gr. Fricher Ungerer Koreaberg // Esikaanel on viimase omaniku kokkuvõtte raamatust, kuid peab laskma saksa keele eksperdil üle lugeda
	6. Mõõdud (cm) : Kinniselt: 10 x 15,4 Lahtiselt: 26 Paksus: 1,7
	8. Poognad: ◆ 6555555554 ◆ Kulumis jäljed ◆ Minimaalne kahjustus ◆ Minimaalne määrdumiste ◆ Nurgad ühes äärega pehmed, kuid mitte rabedad ◆ Tugevam siidipaberitaoline paber ◆ Heled kollane värvus
9. Lehekülgede arv: 222	

Eelvaade korrastatud dokumendile

LISA 9 - TARTU ÜLIKOOLI ISLAMI KÖIDETE ANALÜÜS

Kokku dokumenteerisin **18 raamatut, millest 9 olid *mushafid* ning 9 sekulaarsed. Klapp-köiteid** ehk teist tüüpi raamatuid oli kokku 14, neist kahel oli klapp rebenenud. Nende seas oli kokku seitse *mushafi*. Ülejäänud käsikirjad tundusid ChatGPT tõlke kohaselt olevat palve, karakterismi või araabia keele (reflektiivsed) õpikud. Lisaks leidis üks luulekogu.

Enamikel käsikirjadel olid äärmiselt õhukesed kartongsisulised kaaned ning kõrgkvaliteediline sisupaber, mida oli võimalik instinktiivselt tuvastada. Islami paberi valmistamise protsess ei võimaldanud algselt meistrimärgi lisamist. (Qatar National Library 2021) Teised allikad põhjendavad meistrimärkide puudumist soovist rõhutada teose ja kogukonna ühtsust. Oluline oli märkida vaid kõik otseselt teksti puudutav, tagamaks iga *mushafi* kronoloogiline ajatelg. (Nasr 2007) Tavapärasest õhemad nahkkaaned võisid tuleneda soovist luua delikaatne köide, rõhutamaks teose haprust. Samas võis olla põhjuseks, et soojemate maade loomade nahk on loomupäraselt õhem. (Mölder 2020)

Nõrgim konstruktsiooniline lahendus oli käsikirjadel, mille sisuploki eesmised lehed ühes seljaga, olid vastu kaasi kleebitud – võte muutis selja jäigaks ning pani seesmised valtsikohad liiga tugeva surve alla. Neil juhtudel pehme paber oli rebenenud või rebenemise äärel. **Tugevaim lahendus** oli täisnahk köidetel, millel olid nahast “eeslehed”. Kaanel olev nahk kattis 1–2 cm sisuplokist, mis tekitas tugeva valtsikoha seesmise ja välimise nahaühendusega.

Hoidlast Rariora saali toodud teosed ilmestasid, et kaptaalid mõjutasid otseselt sisuploki stabiilsust ning kahjustustaset. Enim üllatas mind kahjustatud raamatute tugevus - mitmel köitel oli õmblusniit mitmes kohas purunenud, kuid kui ma poleks uurinud iga pistet, poleks ma kahjustust teost lehitsedes avastanud.

LISA 10 - ISLAMI KÖITE KONSTRUKTSIOON

Ajaloolisele *mushaf*ile on iseloomulik liikuv ja paindlik struktuur, mis võimaldab köitel avaneda horisontaalselt. Selline lahendus ei toeta üksnes lugemist, vaid vähendab ka materjalide pinget, pikendades seeläbi köite eluiga. Samal ajal peegeldavad kasutuspraktikad – näiteks lugemispuldi kasutamine – tasakaalu funktsionaalsuse, kaitse ja austuse vahel.

Islami köite konstruktsioon põhineb näiliselt lihtsatel, kuid süsteemselt läbimõeldud lahendustel. Õmblemismeetod ning kaptaali integreeritud ülesehitus loovad struktuuri, mis ei ole üksnes tugev, vaid ka lihtsamini parandatav. See tähendab, et kahjustus ei nõrgesta koheselt tervikut, vaid jääb lokaalseks.

Iseloomulik lapik kaptaal on alati tehtud läbi kahe õmbluse – alusseos on puhtalt struktuuriline, stabiliseerimaks ja tugevdamaks selga, teine õmblus varjab esimese, täites dekoratiivsemat rolli. (Scheper 2011) Samas lisab nii vertikaalse kui horisontaalse piste kombineerimine stabiilsuse, mis tugevdab köidet terviklikult.

LISA 11 - RELIGIOOSED MÕJUD

Mushafi käsitlemisel on keskseks rituaalne puhtus (*wudu*), kuigi õpetlaste seas esineb eriarvamusi selle kohustuslikkuse osas. *Wudu* puudumisel on parem kätelda Koraanköidet kinnastega. Teose kasutamise eelduseks on puhas ja väärikas keskkond: teksti ei asetata vahetult põrandale ega hoita sobimatutes tingimustes, näiteks tualettruumis. (Hazm 2026) *Mushafi* hoitakse eelistatult riuli kõrgemas osas, vältides esemete paigutamist selle peale. Puhtuse nõue laieneb ka kõikidele materjalidele, mis Koraanköidet otseselt puudutavad, nii käsitlemisel kui ka köitmisprotsessis.

- ❖ *Mushafit* ega sellega seotud materjale, sealhulgas restaureerimisel tekkinud jääke või paberiribasid, millele on kirjutatud Koraani värsid, ei käsitleta tavapärase jäätmena. Sellised materjalid antakse eelistatult Eesti Islami keskusesse või isikule, kes saab tagada nende väärika käitlemise.

Religioossed põhimõtted avalduvad selgelt materjali valikus ja kujunduskeeles. Lubatud on üksnes teatud tüüpi materjalid, mille kasutus vastab islami normidele. Nahakasutus on üldjuhul lubatud, kuid selgelt on välistatud sea- ning enamiku käsitlemise kohaselt ka koeranahk. Eksootiliste nahkade, eriti kiskjate puhul, ei ole õpetlaste seas ühtset seisukohta. Ajalooliselt lähtuti säästliku kasutamise põhimõttest, mille kohaselt parkimisel kasutati võimalusel juba ka surnud loomade nahku. Kaasaegses kontekstis, kus nahk pärineb enamasti tööstuslikust tootmisest, muutub see küsimus keerukamaks ning eeldab lisaks islami põhimõtetele ka nahatööstuse toimimise mõistmist.

Kuigi Koraanis ei leidu otsest keeldu elusolendite kujutamisele, viitavad mitmed autentsed *hadithid* selle vältimisele. Sellest tulenevalt ei esine üldjuhul *mushafi* kujunduses elusolendite kujutisi. Selle asemel on iseloomulikud taimsed arabeskid ning geomeetrilised kompositsioonid. (Khan 2026)

Islami köitekunsti õppides ning analüüsid end kaitumist Koraani uuringutel ja kaitmisel, mistsin kiiresti, et kuigi Paradiisi aedade kirjeldusi on kujutatud visuaalselt, tõeline kese tuleneb aga Islami usulistest printsiipidest.

Religioossed ja ajaloolised põhimõtted ei toiminud eraldiseisvate kihtidena, vaid moodustasid ühtse raamistiku, milles tehnilised, materiaalsed ja visuaalsed otsused olid omavahel seotud. Moslemi maailmakäsitluses ei eristata rangelt religioosset ja sekulaarset tegevust, vaid igapäevased toimingud omandavad religioosse tähenduse läbi kavatsuse (*niyyah*). (Khan 2026)

Selline lähenemine on seotud *taqwa* mõistega, mida võib mõista kui katkematut Jumala-teadlikkust, mis suunab moslemit tegutsema vastavalt religioossetele põhimõtetele ka igapäevastes tegevustes. Seeläbi muutub ka kaitmine ja disain tegevuseks, mis lähtub Jumala õpetustest. (Khattab 2026)

Teine oluline põhimõte, mis avaldub islami köitekunstis on *ihsan* — püüdlus saavutada meisterlikkus. Moslemil on kohustus end vastavalt oma võimetele arendada, avardades nii teadmisi kui ka oskusi, olgu selleks religioossed õpingud või erialane tegevus. *Ihsani* eripära seisneb selles, et tegevuse väärtus ei sõltu selle nähtavusest ega teiste hinnangust, vaid soovist alati anda endast parim. Isegi kui tegusid tunnistab ainult Jumal. (Khan 2026)

See loob köitekunstile selged raamid, kus eesmärgiks ei ole üksnes funktsionaalsus, vaid ka kõrgeim võimalik kvaliteet ja viimistlus. Samas toimub see püüdlus islami käsitluses järk-järgult ning vastavalt indiviidi võimekusele, rõhutades pidevat arengut ja tasakaalu võimaluste ning eesmärkide vahel. (Siddiqui 2026)

Ajalooliste *mushafide* puhul ilmneb, et need põhimõtted ei jäänud abstraktseks, vaid väljendusid nii konstruktsioonis kui ka visuaalses lahenduses. Seega ei ole islami köitekunst pelgalt tehniline praktika, vaid teadlik ja distsiplineeritud lähenemine, milles religioossed väärtused kujundavad nii protsessi kui ka lõpptulemust. (Siddiqui 2026)

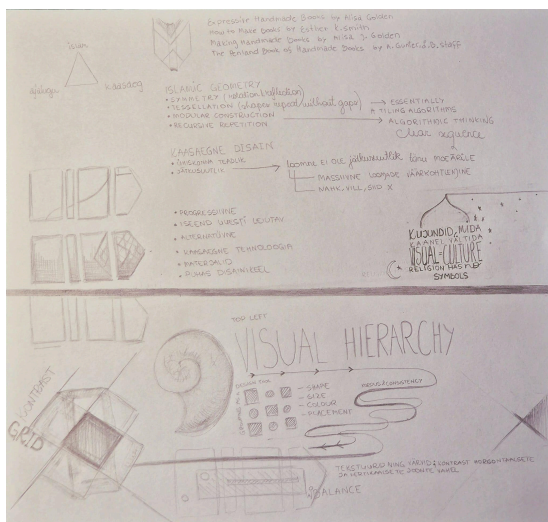
Seega, islami (köite)kunst ei ole rangelt religiooni poolt ette kirjutatud, vaid kujuneb suuresti uskliku ja kunsti vahelises pingeväljas, kus piirangud ei ahenda loomist, vaid kannustavad seda. Isiklikult leian, et religiooni roll ei piirdu üksnes patu vältimisega, vaid suunab inimest teadlikule enesearengule. Elu mõtestatakse kui proovilepanekut, kus väärtus ei tulene staatusest, vaid tegudest ja headusest. Sellest tulenevalt väljendub ka püüdlus meisterlikkuse poole igas eluvaldkonnas, sealhulgas käsitöös ja disainis. Mushafi kaanekujundus koondab need põhimõtted tervikuks: tegemist ei ole pelgalt esteetilise objekti, vaid sihikindlalt disainitud tarbeesemega, milles põimuvad funktsionaalsus, vastupidavus ja ilu. (Siddiqui 2026)

LISA 12 - LÕPPDISAINI TERVIKLIK DOKUMENTATSIOON

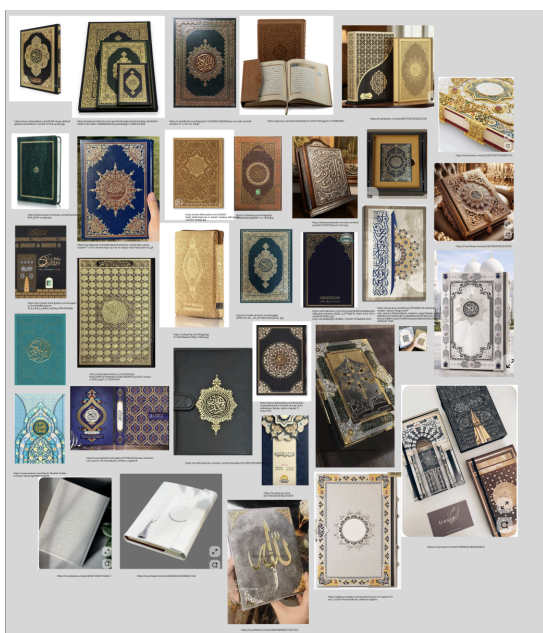
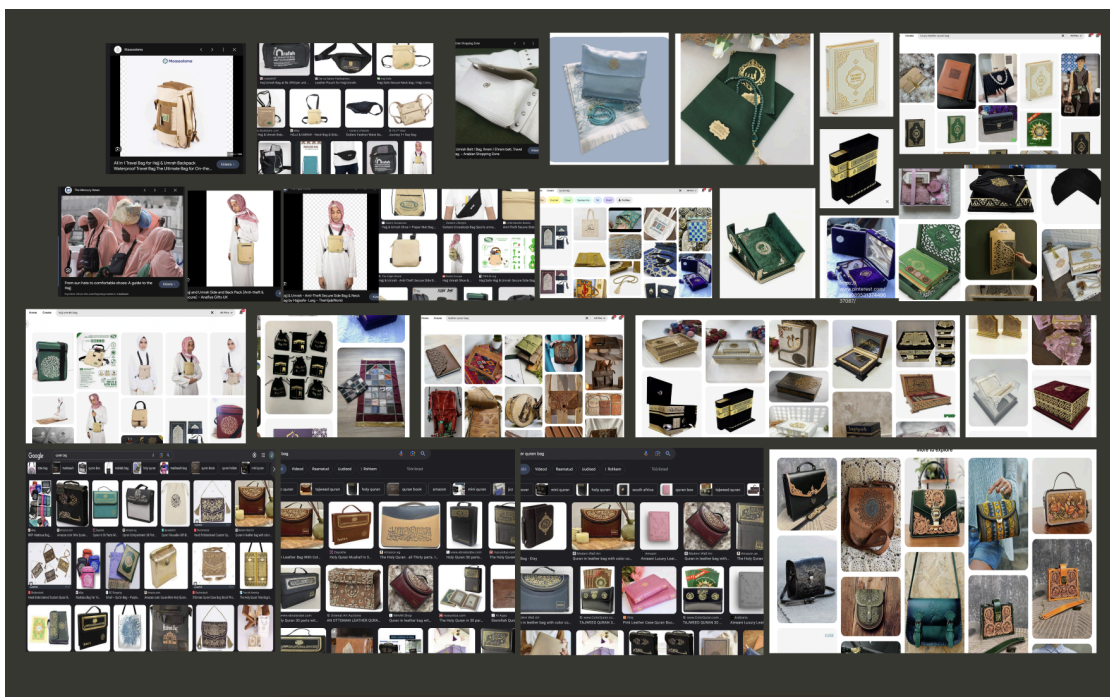

Lõputöö teema sai alguse soovist disainida kandekott *mushaf*ile, osakonna soovitusel töö fookus nihkus – koti disainilt *mushaf*komplektile.

Töö sai alguse refleksiooniga: kuidas ühendada kõik kogutud materjalid ning kuidas peegeldab see minu lugu.

Esialgseks visiooniks oli kaanekujundus, mille disain ei viita otseselt klassikalisele Idamaade kujundusele, tänu Islamofoobia kasvule. Ma soovisin maskeerida Islami ilu kaante vahele – tugevdades sellega ajalooliste köitjate sõnumit – teose sisu on kõige olulisem. Kaane algsed kavandid vastavalt Euroopa disainpõhimõtetele said eskeeritud.

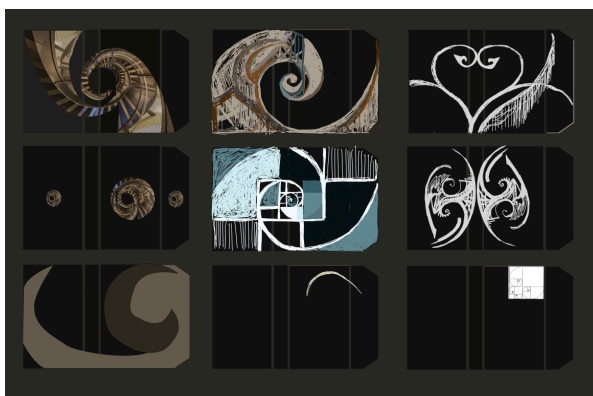

Seejärel kaardistan turu seisu nii hetkel olemasolevate *mushafide* kui nende kandekottide näol. Tuginedes nähtule tekkis mul rida küsimusi, millele toetudes pöörasin rõhku uuringut tehes.

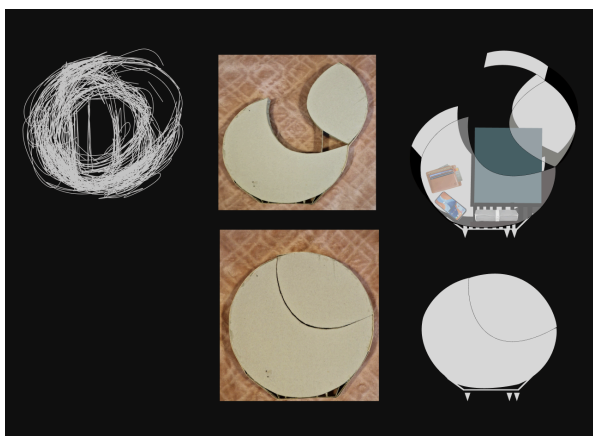
Tegemist on iseendale disainitava komplektiga, mistõttu talletasin fotod vaid endale enim sümpatiseerinud *mushafidest*. Esile kerkis hele toon.

Kerli Jõgi õppeaine “Eriala projekt - materjalist tooteks” raames toimus esmane *mood-boardi* loomine, eskiiside tegemine ja ümbrioste maketeerimine. Sel perioodil oli mul kindlaks sooviks, et ümbri oleks lahendatud õla- või seljakoti põhimõttel.

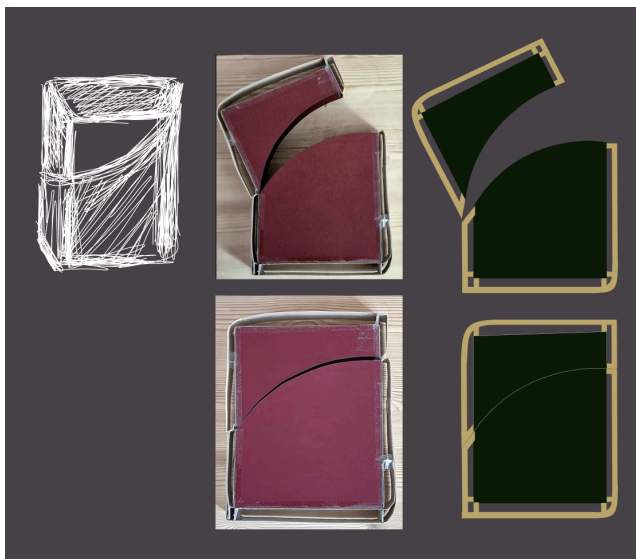

Oma eskiisidel lähtusin kuldõikest, ammutades inspiratsiooni loodusest.

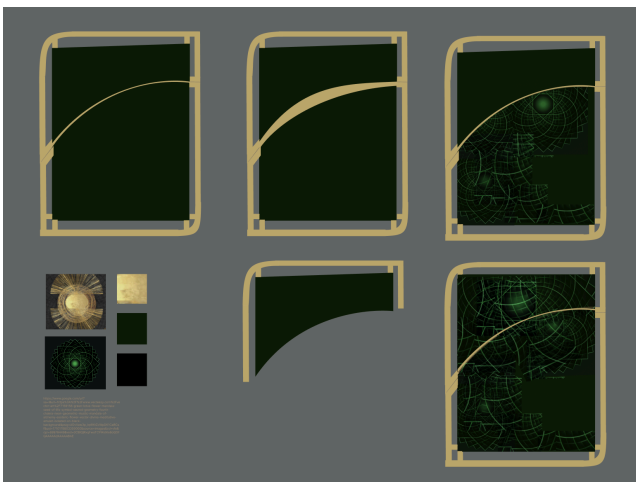

Ma pöörasin fookuse õlakottidele, kuna olin avastanud vanadest etiketireeglitest, et just nõnda on parem.

Eskiisidest enim sümpatiseeris Kuud meenutav kotidisain, mille seesmus nõudis funktsionaalset konstruktsiooni, tagamaks *mushafi* turvalisus.

Õppejõu soovitusel jätkasin kõrvaloleva kavandiga; ideaalis soovisin lahendada kotiraami kuldsest metallist, kindlustamaks, et koti kandev osa ei oleks kunagi vastu maad.

Tänu tervislikele probleemidele töö seiskus, jättes viimaseks tööarenguks maketid, mis proovisid vormilt tabada nii eskiise kuid tutvustasid uusi vorme.

Ma otsustasin kogu disainimise peatada kuniks ajaloolised uuringud Tartu Ülikooli Raamatukogus kestsid – tegemist oli iseseisva mahuka projektiga, mis andis nii mulle kui käesoleva lõputöö juhendajale Rene Haljasmäele võimaluse, enda avastustest kõneleda rahvusvahelisel konservaatorite seminaril Kopenhaageni Ülikoolis 10.04.2025.

Mscr 159 ja Mscr 164

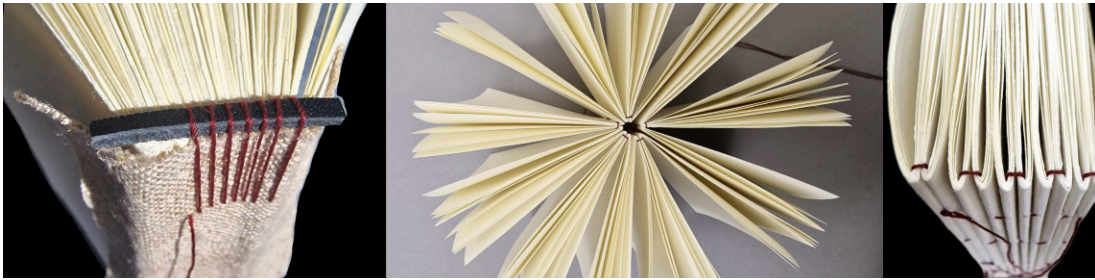
Investigation of Islamic manuscripts in the collection of Tartu University Library: Bridging historical techniques and modern Qur'an design

- René Haljasmäe (Pallas University of Applied Sciences, Tartu)
- Jaanika Leiter (Pallas University of Applied Sciences, Tartu)

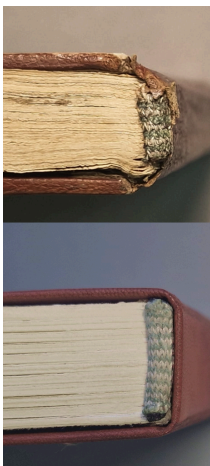
Abstract

Bismillahir Rahmanir Raheem. The aim of this presentation is to explore the fine bindings of Islamic manuscripts housed within the Tartu University Library (TUL), with a particular emphasis on the religious regulations that have historically guided the art of Islamic bookbinding. By delving into the structure, materials and techniques used in these bindings – along with the historical evolution of their design – this study highlights the intricate interplay between religious devotion and artistic craftsmanship that is central to Islamic manuscript preservation.

Kuvatud mmis Care and Conservation of Manuscripts kodulehelt

Tartu Ülikooli raamatukogu Rariora käsikirja Mscr 159 *mushaf*ile tuginedes tegime koopiaköite, mille töökirjeldus on Lisas 7. Fotodel on näha kaptaali õmbluse algust struktuurilise piste näol ning poognaid pärast õmblust, enne kaptaali kinnitamist ja aluskaptali õmblemist.

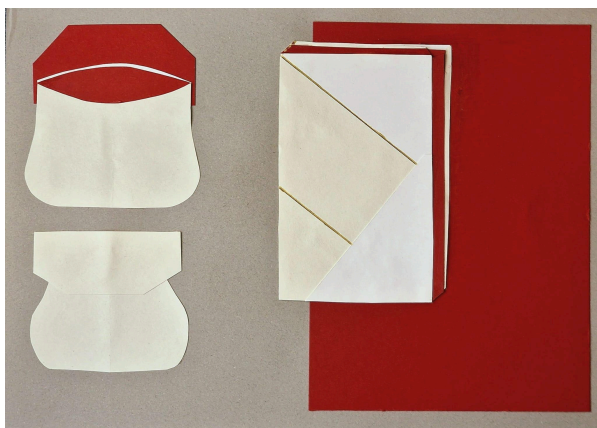

Lahendasime koopiaköite, tuginedes 3D prinditud templetele, mis sai tehtud Rasmus Eisti abil fotot arvutis käsitsi üle joonistades, tagamaks töö täpsus. Huvitava avastusena ilmnis, et vaatamata illusioonile, et ole kaks templijäljendit üksteisega identsed, mistõttu pidi kopeerima mõlemad kujutised eraldi. Kõrvalolevalt pildilt on näha nii originaalköite kui ka minu koopiaköite kaptaali õmblust, olen nii templid kui kaptaalid siin eraldi välja toonud, kuna need muutusid uuteks lähtepunktideks lõppdisainis – sidumaks ajalooline pärand tänapäevaga.

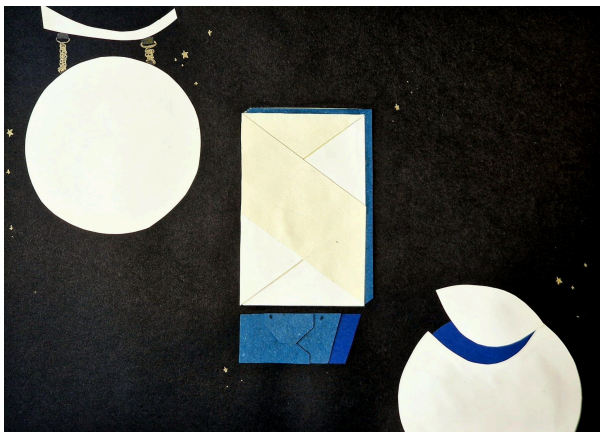
Tänu ideede üleküllusele, otsustasin peatada kõik eelnenud ideevood ning alustada uuelt leheküljelt ühendades religiooni, ajaloo ning kaasaegsed põhimõtted, tuginedes enda isiklikule maitsele.

Minu uue visiooni kohaselt komplekti kuulus *mushaf*, ümbris ja kott.

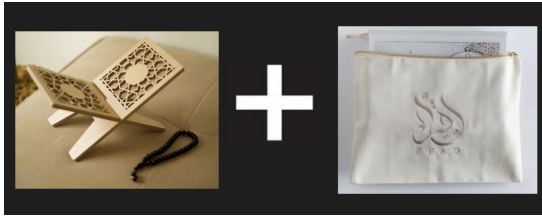

Eelnevalt eskiisist valisin kaks koti vormi, mis kõnetas mind enim, millele valisin esmapilgul tugevaimad värvikooslused vastavalt enda isiklikule maitsele.

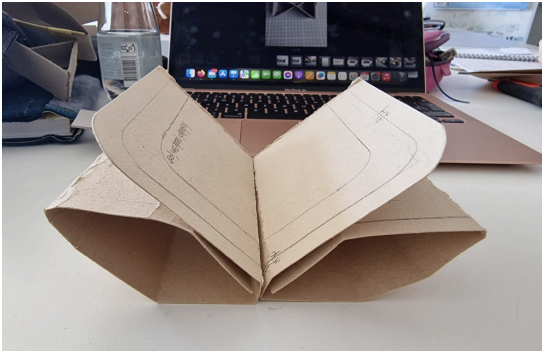
Punase valge kooslus tugines süviti monokroomsete struktuuride koosmõjul, lastes materjalil särada.

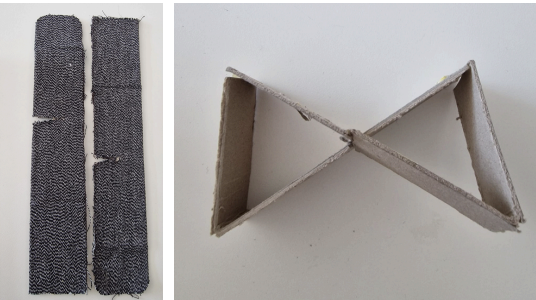
Sinise valge kooslus ammutas inspiratsiooni islami sümboolikast läbi tähistatava ja kuu, isiklikult on tegemist mu lemmik-komplektiga, kuid ma ei soovinud enda lõputööga kinnitada stereotüüpe, mida pahatihti valesti tõlgendatakse.

Alustasin taas tööd kotilahenduse väljatöötamisega, kuid erialaosakonna soovitusel mõistsin, et käesoleva lõputöö tugevaks soorituseks on vaja enda töö fokuseerida tugevamalt ümber *mushafi*.

Samuti on peamine, et lahendused oleks sooritatud nii kõrgetasemeliselt, kui võimalik. Tagamaks kvaliteet, eemaldasin lõputöö raames kollektsioonist koti. Siitpeale kollektsioon on ümbris ühes *mushafi*. Ümbrise disain algusest lõpuni sai välja töötatud Kristel Suigussaare õppeaine “Eriala projekt - materjalist tooteks” raames.

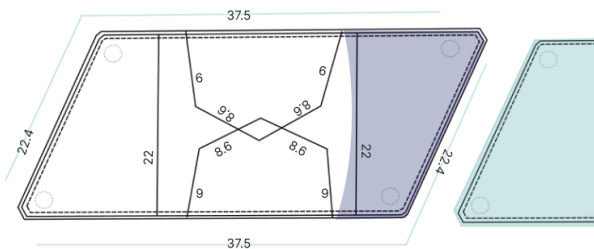
Endale iseloomulikult leidsin lihtsa löikega *mushafi* lahenduseks keerulise tee – 2 in 1 disain; muutes pehme struktuurilise konstruktsiooni vajadusel *mushafi* hoidjaks. Kuid kuna 2 in 1 kaasas endaga palju tehnilisi probleeme, otsustasime selle hetkel jätta realiseerimata.

Kõrvalolev 2 in 1 disain kohandus ümber allpool näha olevaks prototüübiks; lähtudes soovist teha pinnalõige, mis vormub ümber raamatu; naha tugevus kaitseb väliste olude ja mustuse eest, naha pehmus samas kaitseb kulumisjälgede ja mehaanilise hõõrdumiskahjustuste eest.

Prototüüpimiseks kasutasin harjumusest vana riideeset, kuid lõikeid välja lõigates taipasin, et tegemist ei ole piisavalt puhta materjaliga, mis võiks puudutada *mushafi*, seetõttu mähkisin viimase puhtasse valgesse paberisse, kaitsmaks raamatut selles tööetapis.

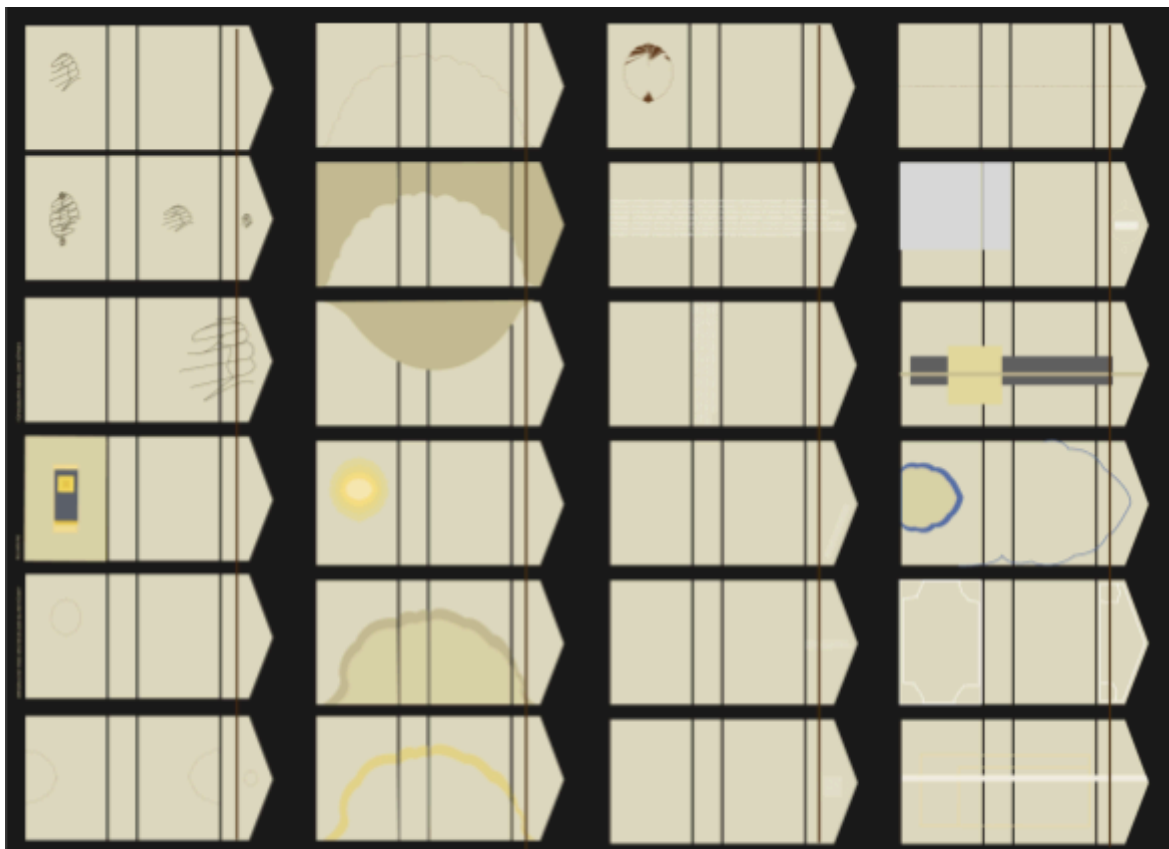

Prototüübil pärast rida parandusi, lõplik disain ühes tööjoonistega sai valmis.

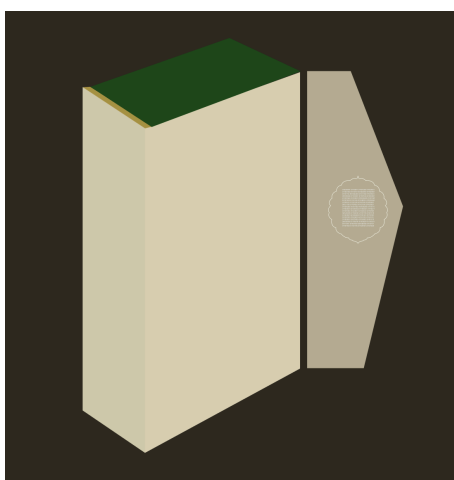
Allpool oleval fotol on näha Kristel Suigussaare tunnis valminud lõpptoodet, mida ma lõputöös käsitlen kui peamist prototüüpi. Nahad haakusid ideaalselt mu lemmik-kavandil oleva visooni – tähistaevaga. [Lühi-analüüs//koraani ümbris](#)

Aeg on naasta käesoleva töö kõige olulisema kujunduse juurde – *mushafi* kaaned ühes nahast eeslehtedega. Alljärgnevalt on näha kavandeid, mis lähtuvad nii intarsias kui voolitehnikast, kujutades klassikalisi sümboleid. Kalligraafiliselt mängisin sõnaga Koraan nii kuis seda on näha araabia keelsetel köidetel.

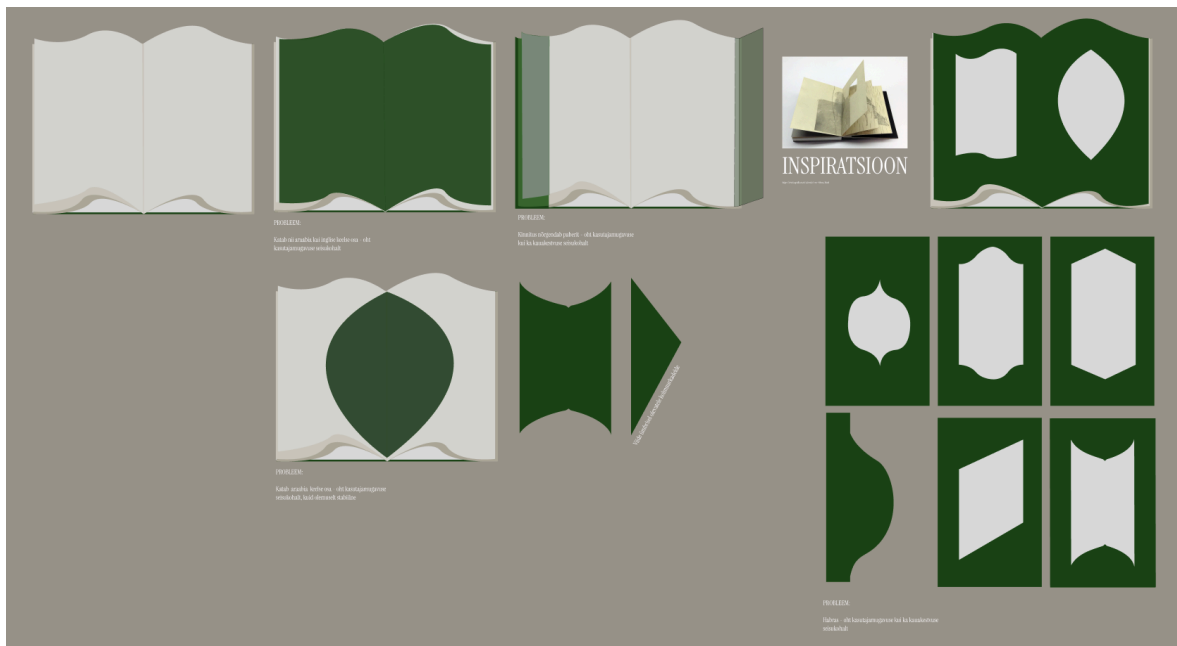

I kaanekujunduse eskiisid: Tüpopograafia, algoritmid ja Al-Khwarizmi mõju modernsesse maailma

Pärast 24 eskiisi, meeldis mulle neist vaid üks. Monokroomne köide, mil on tumeroheline ääreplokk, kuldne kaptaal. Fotol oleval kolmnurgal on lahendatud usutunnistus läbi binaarkoodi süsteemi, mis on seejärel koopiaköites kasutatud medaljoni pandud.

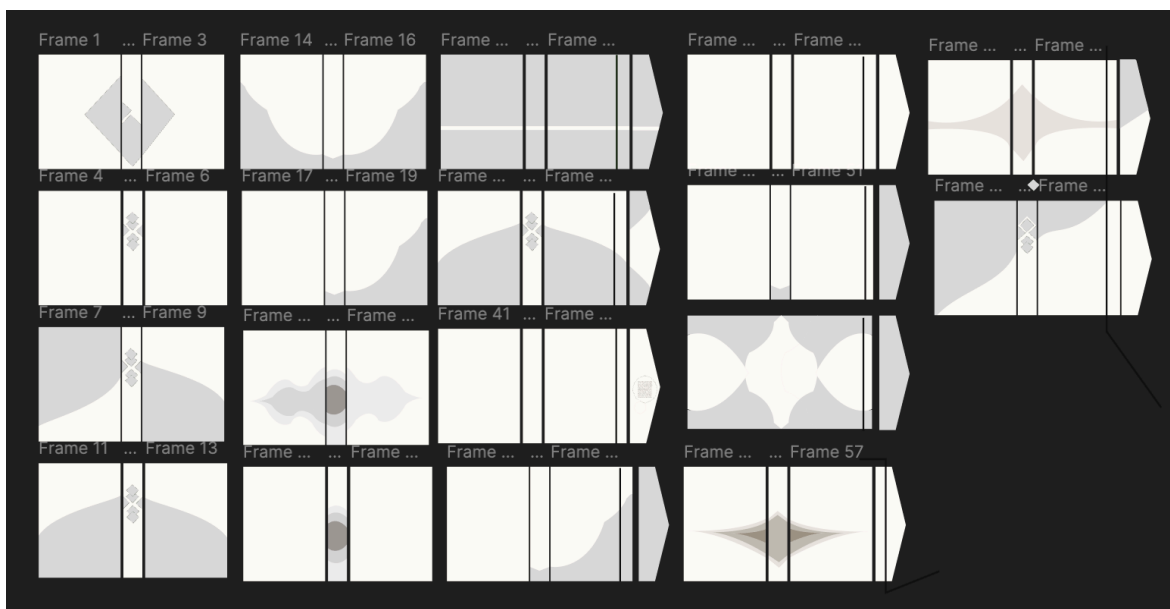
Seejärel soovides leida viisi, kuidas kaasata ajaloolist õmblust jäädes samas ajaloolistele põhimõtetele tõetruuks, leidsin, et sisuploki masinõmbluse lahtiharutamine ei ole õigustatud. Seetõttu mõtlesin lisada õhukesed paberid voldikute vahele, et oleks võimalus lisada eestikeelne tõlge.

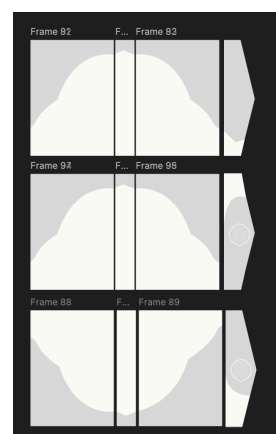
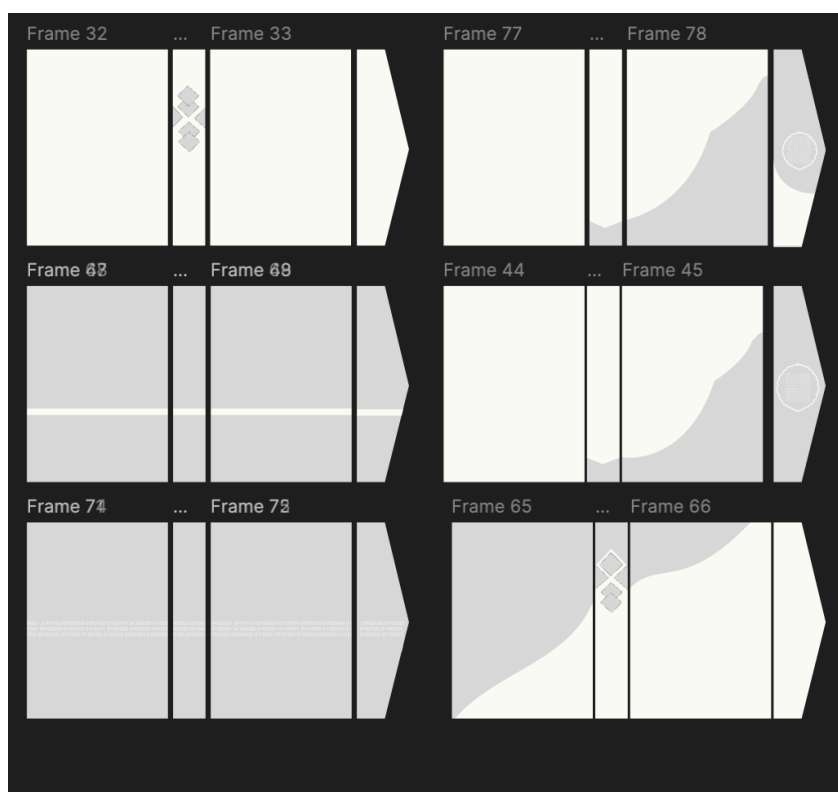
Kahjuks selgus pärast lõputöö juhendajaga konsulteerimist, et tegemist ei ole siiski islami köitekunsti põhimõtetega kooskõlas, kuna paberite lisamine eelnevalt õmmeldud sisuplokile suurendab ja kumerdab selga; tekitades pinge, mida nii selg kui paber ei pruugi taluda.

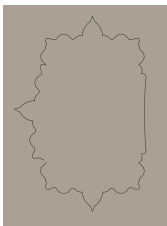
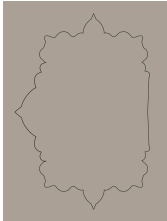
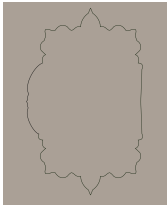
Käesolev mõte läks taaskord heade mõtete riiulile, kuna kuigi tegemist on sümpaatse lahendusega, ei ole see käesolevas töös õigustatud.

Oli aeg jätkata leidmaks õiget kaanekujundust. Ma soovin läheneda minimalistlikult, jäämata igavaks. Samuti aina enam tiksus kuklas mõte, et suursugune teos vajab suursuguseid kaasi. Lähtudes olemasolevast nahast ning ülevaloleval joonisest sai kujundatud järgnevad teosed:

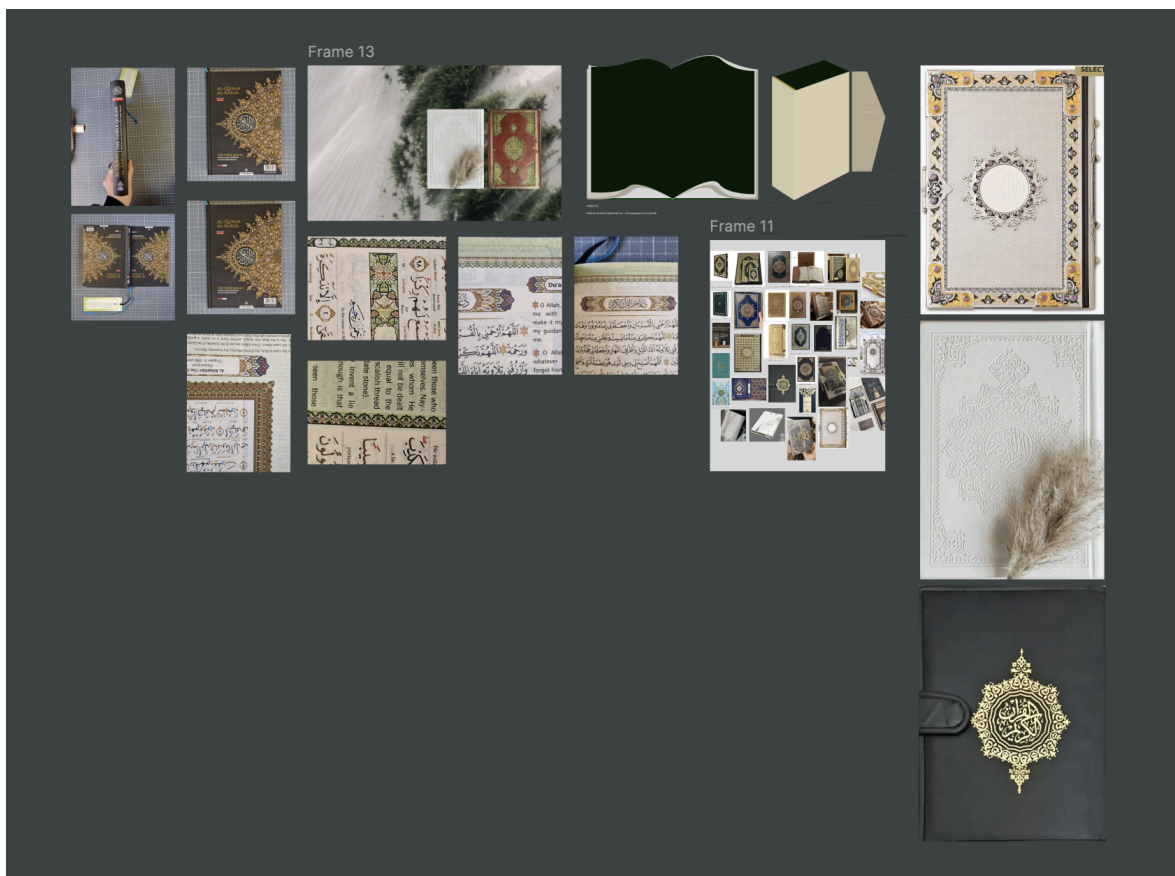
Kaanekujundus lähtus üdini sisuplokis olevatest kujunditest, mida kas tervenisti või osaliselt on suurendatud ning paigutatud ebatraditsiooniliselt. Seekord leidsin endale 7 lemmik-kujundust, mille kõrval on paar edasiarendust tuginedes juhendaja nõule.

Kuigi protsess liigub paremate ideede suunas, ei suutnud ma leida lõplikku disaini, midagi, mis tõesti oleks vääriline katmaks kaasi. Kuna ma olen tunde eskiise teinud, leian, et aeg on muuta võtteid, et pimeduses kompimine muutuks taas teadlikuks disainimiseks – selle tarbeks vaatlen uuesti ajaloolisi kõiteid, kuid seekord keskendun kultuuriruumist tingitud sümbolitele. Viimaks leian loo, millest kaaned kõnelevad – lugu, mis peegeldab minevikku, olevikku ja religioosset muutumatust.

Allpool on näha eelnevat töölauda, mida pidasin silmas kaasi kujundades; praegune *mushafide* turuseis, lemmik-lahendused, sisuploki ja varasema kaane kujundus ning meeleolutahvel. Kõrvalolevalt valgel taustal mustad raamid on vaid osa katsetustest manipuleerida sisuploki kujundeid.

Lisaks mõistmine, et prototüüpimine on hädavajalik, pidime vahetama sisuplokke, kuna mu “lemmik”-*mushaf* versioon oli kodus ainuke semplar, lõplikku sisuplokki oli mul aga kaks, mille olin varasemalt saanud Eesti Islami keskusest. See aga vallandas vajaduse uued kujundid uuest sisuplokist leida.

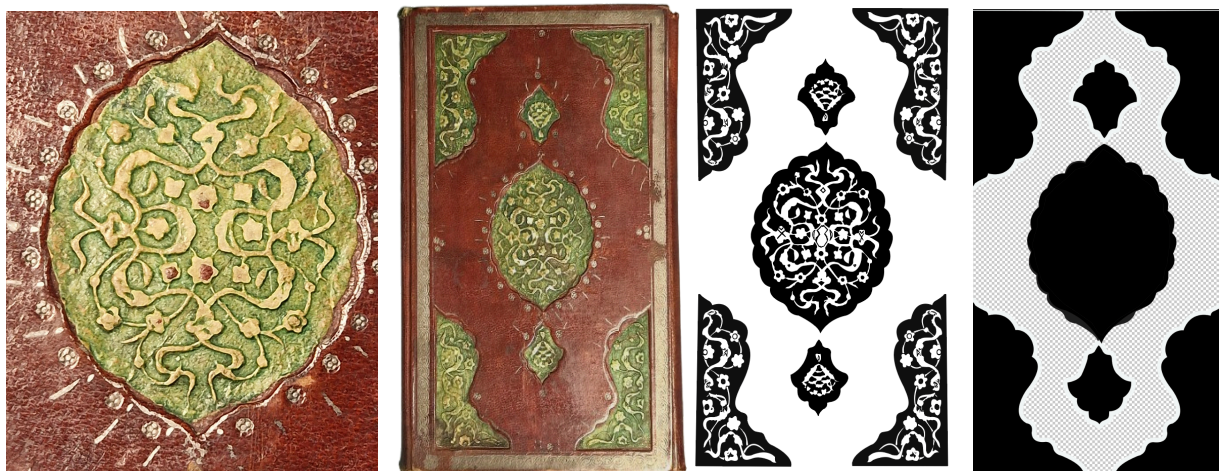

Meeleolutahvli taust on tehtud ChatGPT promtiga.

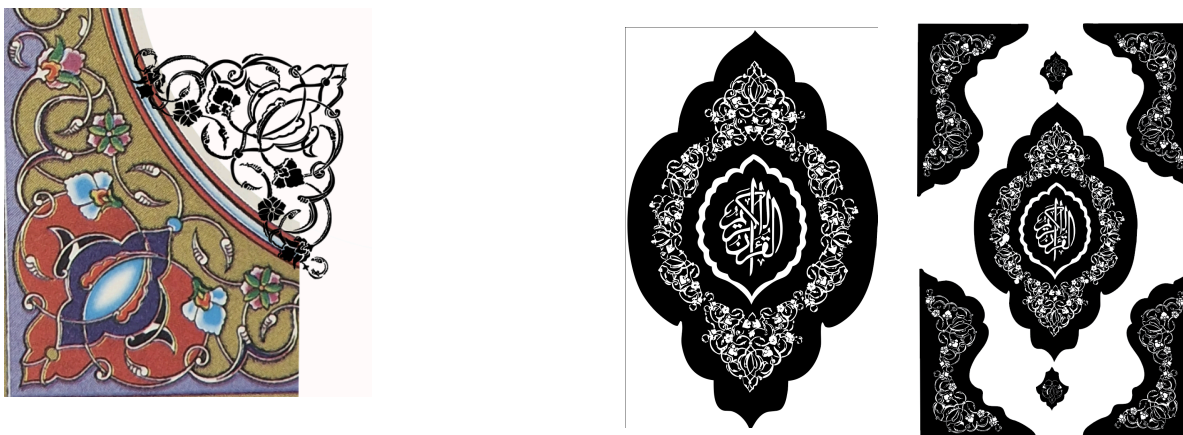
Jäädes truuks islami kunsti kontseptsioonile, mis seob köitja kultuuriruumi tehnilise lahendusega, lähtusin värvivalikus Eesti lipu toonidest: valged kaaned, mustad eeslehed ning sinised kaunistuselemendid. Kuld toimib luksusliku aktsendina nii kaanekujunduses kui ka sisuploki lõikeserval, rõhutades teose väärikust.

See otsus tugevdab minu isiklikku seost mushafi disainiga, peegeldades ühtaegu nii minu rahvuslikku tausta, kui ka perekondlikku pärandit. Sinise värvi kasutus viitab mälestusele vanaemast, kelle jaoks pidulik must-valge riietus eeldas alati sinist aktsenti.

Tartu Ülikooli raamatukogu käsikirja Mscr 159 kaanekujundust iseloomustavad distinktiivsed vormid, mille keskmesse on paigutatud reljeefne taimornament.

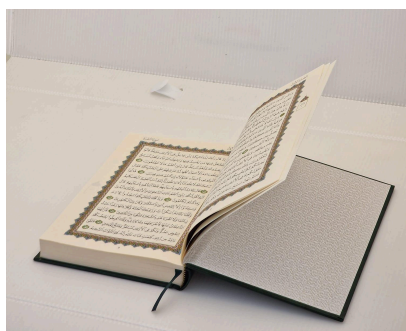

Sünteesi loomiseks ajaloolise ja kaasaegse vahel lähtusin ajaloolisest kujundkeelest, kuid asendasin algupäraseid taimemotiivid digitaalselt kujundatud elementidega, mis pärinevad mass-toodetud *mushafist*, mille sain Islami keskusest.

Ülesande muutis keeruliseks asjaolu, et olin seni teadlikult vältinud nii Adobe Photoshopi kui ka -Illustratori kasutamist, kuid klišeede valmistamiseks olid vektorjoonised hädavajalikud. Parima tulemuse saavutamiseks pidin kiiresti omandama mõlema programmi baasteadmised. Kuigi ma olin Adobe tarkvaraga kokku puutunud juhendatud õppetöös, sain enamik ülesandeid lahendatud läbi Figma.

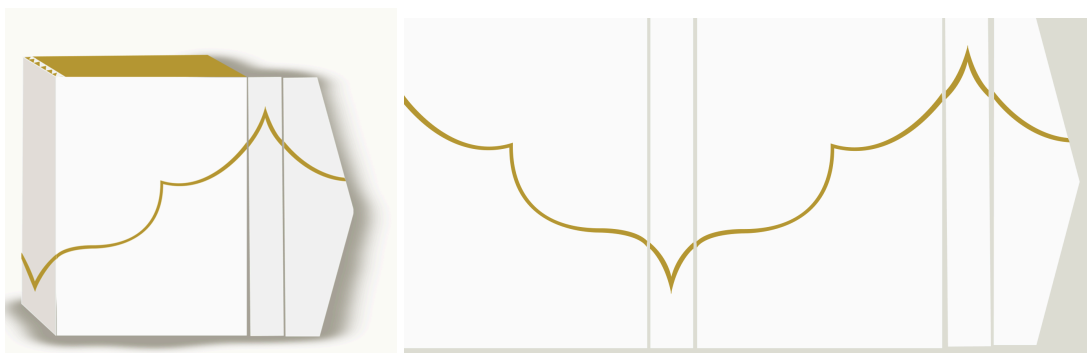
Kuigi teooria oli mulle selge, ilmnas praktikas kõige elementaarsemate oskuste puudujääke — rääkimata keerukatest kavanditest, mida pidin lahendama. Enda puuduliku kogemuse tõttu lahendasin kõik kordades keerukamalt, kui reaalsuses vaja oleks olnud. Samas tänu sellele muutus Adobe sama koduseks kui seda senini on olnud Figma.

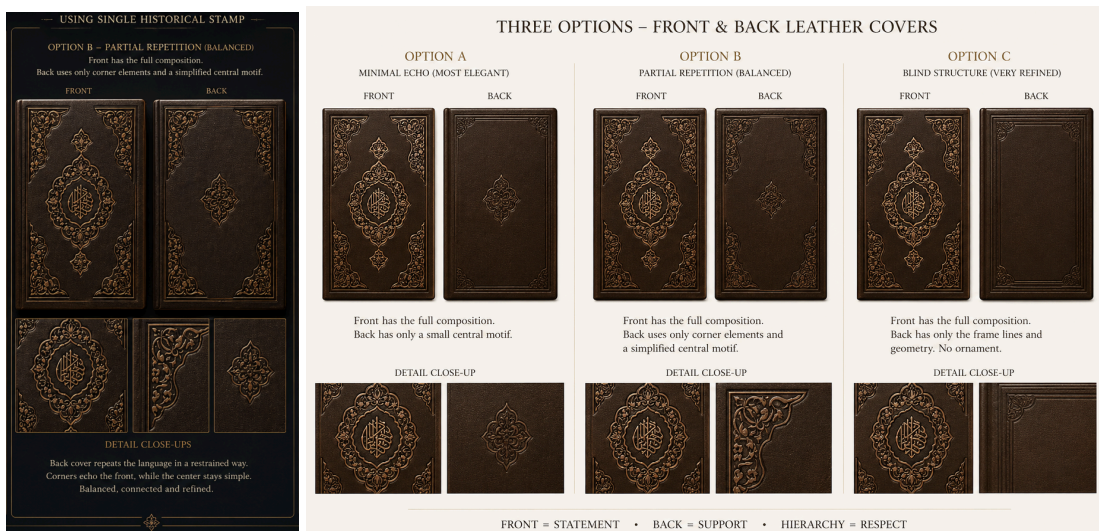
Valitud eksemplaril esinesid kaanel ja sisuploki serval väiksemad kahjustused.

Selline lähenemine võimaldas siduda otseselt ajaloo ühes olevikuga - peegeldus mushafi kujunemisloost; käsikirjadest trükikodadeni.

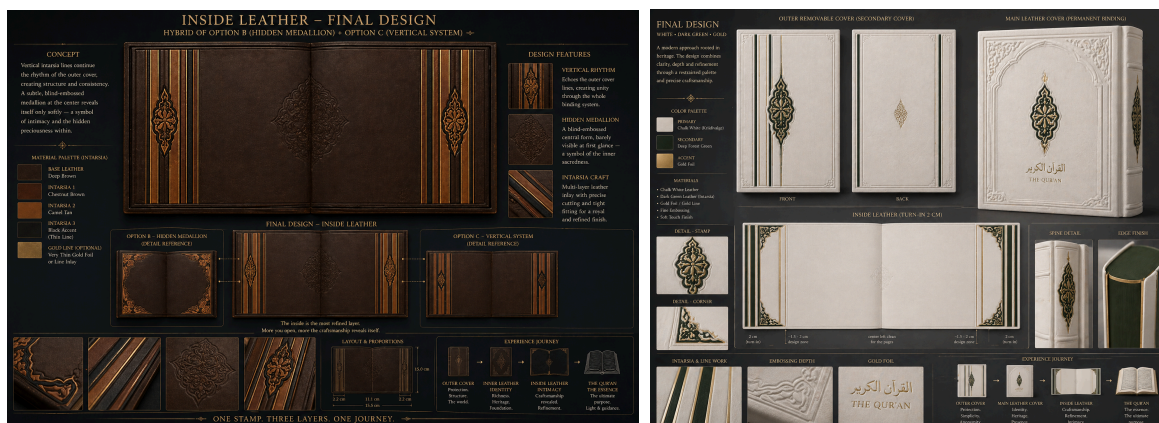
Mushaf disainides oli mul oluline, et raamat säilitaks enda anonüümsuse, mis pani aluse, et kaanekujundusel peab domineerima kaasaegne visuaalne keel. Samuti ei soovinud ma kaanel pealkirja esindada. Kuid mida enam õppisin Islami köitekunsti ja ajalooliste lahendite kohta, seda enam tekkis vastumeelsus ilu kärpida. Materiaalse inimesena soovisin, et kõik elemendid saaksid särada enda täies hiilguses, mitte vaid järelkajana. Sedasi tekkis kontseptsioon, mis kohati meenutab üllatusmuna, mida rohkem avada - seda enam rikkust esile tuleb. Minevikus, kui *mushafid* üdini kulla ja juveelidega kaeti, tundsid õpetlased muret, et inimesed lugemise asemel hakkavad teoseid vaid koguma. Samas isiklikult olen ma alati eelistanud ilu lihtsuse asemel, kuna just neil juhtudel tekib mul objektidega tugev suhe. Rõhutamaks teksti esmatähtsust, kuid hoides objekti anonüümsena otsustasin, et mushafile tulevad paberist kattekaaned, mil on vaid minimalistlik viide sisule. Päris kaaned on aga lahendatud klassikalises Islami köitekunsti stiilis, kombineerides Mscr 159 ja Eesti Islami keskuse Koraani olemasoleva kujundikeele. Aga puändiks on avades eeslehed - seestmistel kaantel olev kaunistus on kõige peenem, olles meenutuseks, et tõeline ilu peitub sõnades.

Ideede korrastamiseks konsulteerisin ChatGPTa klassikalistest islami kõite kujundus lahendustest, spetsiifiliselt esi-ning tagumise kaane omavahelisest suhtest, me jutuajamise põhjal genereeris ta allolevad lahendused, mida kasutasin inspiratsioonina.

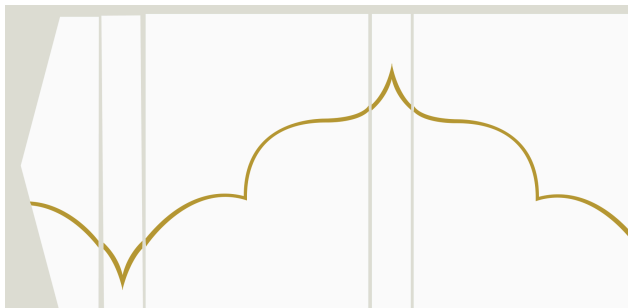

Nähtu inspireeris läbi ChatGPT visualiseerima nii eeslehti kui ka lõpliku kontseptsiooni: sel momendil oli mul kavandamisel lukku pandud valged kaaned, sekundaarne roheline ning kuldne aktsent.

Lõputöö juhendajaga konsulteerides otsustasime veidi esialgset suunda muuta; valged kaaned jäid, kuid sekundaarseks värviks sai suuresti kuld. Sinine on aktsent, mis seob sisuploki ja kaanedisaini. Samuti on veidi tugevam ajalooline käekiri, kui algselt plaanitud. Esikaantel jääb tervikkompositsiooni asemel domineerima pigem medaljon.

Kavandite muutmine andis võimaluse naasta sisuploki elementide juurde, lubades kombineerida rohkem kujundeid kahe detaili asemel. Valgetel paberkaantel olev kuldne joon on stiliseeritud nurgadetaili põhjal. (Kavandi kõrval olev foto)

Kogu varasem kaasaegne disain tugines vaid kahe detaili erinevatest elementidest.

